

RÖTT

NUMMER 4/2020

KRÖNIKA

"Även borgerligheten kräver sina förlorare, någon som offras då och då för att det ska ge sken av att vi delar samma kamp."

Fristadsfonden har hjälpt asylsökande i 25 år.

NY PARTILEDARE

Välkommen, Nooshi!

Ett hållbart skogsbruk är möjligt

Fördjupning: De vill införa marknadshyror

Vad som väntar dig står i stjärnorna

America Vera-Zavala ger röst åt många raseri och smärta

FOTO: ERIK ABEL

12

Hållbart skogsbruk?

Skogsbruket bidrar till mer koldioxidutsläpp än vad Naturvårdsverket rapporterar. Men det finns hållbara alternativ och eldsjälar som vill se en förändring.

ILLUSTRATION: LUCIA BRIONES

23

De färgglada affischernas arkitekt

Rött har träffat konstnären Lucia Briones som skapade de ikoniska affischerna på 1970-talet.

FOTO: AGNES STUBER

32

Raseriet får ta plats

America Vera-Zavala om den nyutgivna självbiografiska boken *Svartskalle*, om representation och om triggerpunkterna som får bågaren att rinna över.

Varför är det ingen som skriver om alla som misslyckades? Eller gör dokumentärer om deras liv?

David Väyrynen, sidan 9

Hör av dig till Rött!

Har du idéer på intressanta uppslag som skulle passa för Rött? Har ni gjort något spännande på din ort? Har du åsikter om tidningens innehåll och utseende? Hör av dig och berätta!

Agnes Stuber, chefredaktör
agnes.stuber@vansterpartiet.se

Har du frågor om ditt medlemskap? Behöver du adressändra eller vill du inte ha tidningen? Kontakta medlemsservice på:
072 217 57 23
medlemsservice@vansterpartiet.se

Rött utges av Vänsterpartiet. Ansvarig utgivare: Aron Etzler **Chefredaktör:** Agnes Stuber agnes.stuber@vansterpartiet.se 070 152 57 50
Omslag: Agnes Stuber **Formgivning:** Agnes Stuber **Postadress:** Rött, Vänsterpartiet, Riksdagen, 100 12 Stockholm **Tryck:** Billes AB, 2020
Prenumeration & adressändring: Pren. 200 kr/4 nr, medlemsservice@vansterpartiet.se 072 217 57 23 **Annonssinfo:** www.vansterpartiet.se/rott
Utgivning: 4 nummer per år, ca 24 300 ex. **Taltidning:** Beställ Daisyskiva via 08-615 66 60 tidningar@irismedia.se eller lyssna på www.vansterpartiet.se/rott

"Hon verkar faktiskt bra"

Alla som studerat retorik vet hur stor skillnad ett litet ord kan göra. Ordet faktiskt, som används för att understryka något, får ofta rakt motsatt effekt. "Du har faktiskt lagat riktigt god mat idag" betyder till exempel inte alls verkligen gott utan "Kors i taket, för första gången verkar det som att du också har smaklökar. Vad har hänt?"

Nooshi Dadgostars första tal som partiledare för Vänsterpartiet möttes av långa, varma och hjärtliga applåder. Men för en del också en lättnadens suck. Hur mycket du än gillar en person, och respekterar vad vederbörande redan gjort, så är det ändå en helt annan sak att vara partiledare. Det är enkelt uttryckt inte alla som står pall för trycket, som har alla förmågorna som krävs och har "det". Det är i själva verket väldigt få.

Jag läste några kommentarer efter talet som uttryckligen löd "Hon verkar faktiskt bra". Först blev jag lite irriterad. Tror ni bara att vi har en enda bra person i Vänsterpartiet? Vi är rätt bra. Vi. Tillsammans. Och inte enbart Jonas Sjöstedt – jag är ju stolt över hela Vänsterpartiet.

Sedan insåg jag att det kanske var det bästa betyget. Det var folk som hade haft negativa förväntningar, och nu kände sig lite förvånade

på ett positivt sätt. Kanske är det precis den känslan vi ska sikta mer på, att bli den glada överraskningens parti. "Jag läste Vänsterpartiets valplattform, den var ju faktiskt bra!". Eller "Här har man gått och röstat och gnällt på ett visst parti hela livet men det är ju faktiskt roligare att vara med i ett parti man gillar istället".

Det finns de som tror att en partiledare inte har någon effekt alls, och som tror att politiska program och idéer är allt. Kruxet är att folk måste vilja höra på idéerna om de ska ha någon effekt. Det är alltså lite som att påstå att det inte spelar någon som helst roll om en föredrags-hållare är bra, så länge materialet håller.

En ny partiledare innebär en ny chans för ett parti att smula sönder gamla och negativa föreställningar. Det funkade dock aldrig på partier som inte är bra i sig. Tack och lov är vi det. Faktiskt.

Kruxet är att folk måste vilja höra på idéerna.

ARON ETZLER

Ett ljus i mörkret

I 25 år har Fristadsfonden hjälpt asylsökande och gömda flyktingar att få en rättvis rättslig prövning. Rött har träffat både de som hjälper och de som blir hjälpta.

– Ni kan presentera er med namn och vilka språk ni talar.

Rebecka Glaser, kvällsansvarig på Läkare i Världens juridiska och psykosociala mottagning, välkomnar kvällens arbetslag och inleder själv.

– Jag kan svenska och engelska. Och danska, tillägger hon med ett halvt skratt.

Ordet går runt. Där sitter en psykolog på plats, en annan psykolog är med på länk. Där är jurister, tolkar och medhjälpare. Alla är volontärer. Alla är kvinnor. Listan på antalet språk som talas växer. Ryska, azerbajdzjanska, spanska, tigrinja, arabiska, spanska, portugisiska, tyska, engelska. När ordet gått runt ett halvt varv når det en vithårig kvinna med stadig blick.

– Anita, asylrådgivare, säger hon.

Rebecka Glaser fyller i:

– Och mamma till mottagningen.

På 25 år har Anita D’Orazio knappt missat en onsdag. I 25 år har asylsökande och gömda flyktingar kommit hit för att få hjälp med asylrådgivning och psykologhjälp, och på torsdagarna kunnat få hjälp med läkarvård och medicin. I 25 år har Läkare i Världens mottagning varit organiserad. Innan dess skedde allt från ett bokcafé på Lidingö, som Anita D’Orazio och andra partimedlemmar startade 1977. Eller som Anita D’Orazio själv uttrycker det: ett klassiskt vänstercafé med kulturarbete parallellt med flyktingarbete.

– Vi hade de främsta i Sverige: Hasse och Tage, Sara Lidman och Povel Ramel.

Samtidigt kom det personer med tbc och hiv som var utvisningshotade, berättar hon.

Ryktet spred sig

Tillsammans med infektionsläkarna, numer professorerna, Sven Britton och Anders Björkman, tiggde de bromsmediciner och annan medicin och utrustning från sjukhusen. Ryktet om asyl- och läkarhjälp spred sig och till slut förstod de att de var tvungna att organisera sig: Den svenska grenen av Médecins du Monde, Läkare i Världen, var startad.

I samma veva, hösten 1994, tar Ulla Hoffmann plats i riksdagen med siktet inställt på integrationsfrågor. Arbetet tar en tvär vändning när hon förstår att de asylsökande som hon kommer i kontakt med inte är olycksfall i arbetet, utan svensk flyktingpolitik.

– Jag hade tänkt jobba med integration där jag såg att det brast. Men de människorna som är här, de är redan här och de lever, säger Ulla Hoffmann.

Arbetet med flyktingarna tar fart. Hon besöker flyktingförläggningar och träffar asylsökande. Lär sig deklarationen om mänskliga rättigheter.

– Det står tydligt, i artikel 14. Alla människor har rätt att fly från sina länder och få sin sak prövad, säger hon.

Några månader senare, 1995, mitt under brinnande krig i det forna Jugoslavien, träffar partimedlemmen Stellan Hermansson

**Alla människor
har rätt att
fly från sina
länder och få sin
sak prövad.**

Ulla Hoffmann och Arash lärde känna varandra via Fristadsfonden. Arash bodde fram till pandemins start hemma hos Ulla Hoffmann. Nu väntar han på beslutet om ett treårigt tillfälligt uppehållstillstånd.

Rådgivning. På Läkare i Världens mottagning sitter från vänster runt bordet Elnara Askarova, Anita D'Orazio, Fiola Mollakuqe, Adriana Dufvenberg och kvinnan från Azerbajdzjan.

tre asylsökande med avslagsbeslut, och känner att något konkret måste göras. Tillsammans med Annika Cullberg, Lars Ohly, Ulla Hoffmann, Anita D'Orazio, Sten de Geer och Gudrun Schyman med flera, bildas en grupp i Vänsterpartiet som föreslår för parti styrelsen att starta Fristadsfonden.

Till en början delar fonden ut akuta bidrag till färdbevis, mat och dylikt, men mycket snart, på Anita D'Orazios inrådan, bestämmer de sig för att Fristadsfondens pengar enbart ska gå till juridisk hjälp. Medel för SL-kort och mat kan Asylkommittén i Stockholm bidra med – ytterligare en förening som Anita D'Orazio varit med och grundat och är verksam i.

Bidragit i 25 år

25 år senare fortsätter Fristadsfonden att bidra med pengar till sakkunnig juridisk hjälp i de fall det finns rimliga möjligheter att få avslagsbeslut upphävt, antingen genom att ansöka om verkställighetshinder eller att lyfta ärendet till Europadomstolen. Fristadsfonden bekostar även tortyrutredningar, dna-tester för att fastställa föräldraskap, läkarutlåtanden och psykologintyg.

– På vårt senaste styrelsemöte hade vi elva ärenden. Vi har beviljat två tortyrutredningar, ett ärende ska till Europadomstolen och på de andra har vi beviljat anmälan för verkställighetshinder, säger Ulla Hoffmann.

Fristadsfondens styrelse jobbar helt ideellt. För de juridiska ombud som fonden samarbetar med har de en fast taxa som de erbjuder. Men den mesta tid alla juridiska ombud, läkare, professorer och psykologer lägger ut är fortfarande pro bono.

– Vi betalar bara en liten del av det arbete de lägger ner. Våra juridiska ombud är fantastiska, de drivs utav rättvisa.

På Läkare i Världens mottagning på Kungsholmen i Stockholm, där de flesta ärenden Fristadsfonden tar upp har sin första kontakt, tar Anita D'Orazio vant en plats i ett av rummen. Med ryggen mot dörren sätter sig en medelålders kvinna med korpsvart hår. Runt bordet sitter också juristvolontärerna Fiola Mollakuqe och Adriana Dufvenberg. Elnara Askarova, programansvarig på den psykosociala mottagningen är också med och tolkar från azerbajdzjanska.

– Välkomna hit i dag, säger Fiola Mollakuqe. Vi hade ett möte i måndags och det som hänt sedan dess är...

Hon går igenom nyheter i ärendet och berättar att enligt Migrationsverket verkar säkerhetsläget vara tillräckligt bra för att kunna verkställa en utvisning, samt att de hävdar att det finns viss vård att få för kvinnas äldsta dotter, som har dokumenterade stressyndrom.

– Det här har jag bemött och anser att Migrationsverket inte har kunnat visa att vård finns att tillgå. Det saknas barnpsykiatrisk vård som din dotter behöver, säger Fiola Mollakuqe.

2014 träffade Anita D'Orazio den azerbajdzjanska kvinnan och hennes familj på BUP i Stockholm. Sedan dess har familjen levt de flesta år som gömda. Nu har de med två döttrar fått ett utvisningsbeslut på sin senaste asylprövning och riskerar att skickas tillbaka till Azerbajdzjan, där kriget återigen har brutit ut.

Pågående prövning

Med hjälp av Fristadsfonden har Fiola Mollakuqe skickat in en anmälan om verkställighetshinder, och har nu en pågående ny prövning hos Migrationsverket.

Pappersarbete. Anita D'Orazio fyller i anonym dokumentation om kvällens arbete på Läkare i Världen

Mamman från Azerbajdzjan tittar på Elnara Askarova och börjar prata, men rösten bryter, ögonen tåras.

– Vi har inte velat berätta om kriget för vår dotter, men nu har hon fått reda på det i skolan, säger mamman och stryker handflatan över sin våta kind.

– Nu har hon fått höra om barn som har dödats i sömnen. Det finns ingen garanti att vi kommer överleva.

– Jag blir så jänkla förbannad, utropar Anita D'Orazio. Barnkonventionen! Var finns barnkonventionen!?

Innan mötet är slut berättar Fiola Mullakuqe att det är svårt att få uppehållstillstånd på den här grunden och att det nu kommer ytterligare en period av väntan för familjen. Anita D'Orazio fäster blicken i mamman.

– Vi fortsätter att kämpa. Vi ger inte upp, vi i Fristadsfonden ställer upp.

Mötet är slut, och mamman går därifrån. På väggen sitter en gulnad tidningsartikel inramad, med en stor bild på en yngre Anita D'Orazio. Rubriken lyder "Hon ger gömda flyktingar ett ansikte".

Hennes tonläge är lugnare nu.

– Ibland tänker jag att jag inte orkar en vecka till. Sen kommer ett sånt fall som lyfter en. Senast var det en annan familj från Azerbajdzjan – som fick stanna.

Anita D'Orazio är 84 år gammal, och år efter år blir arbetet med flyktingarna allt mer betungande.

Men det är inte åldern som gör jobbet svårt. Sedan 2016 har det nästintill blivit omöjligt att bli beviljad uppehållstillstånd på grund av humanitära skäl, efter att den tillfälliga lagen trädde i kraft.

– Det känns väldigt tungt allting. Det finns inte någon rättssäkerhet kvar i asylprocessen. Svensk asylrätt har blivit svensk asylpolitik. Barnkonventionen – just a peace of paper. Det har havererat, säger hon.

Väntar på att bli beviljad

Hemma hos Ulla Hoffmann i Tyresö kliver Arash, en av de ensamkommande ungdomarna från Afghanistan, in via uteplatsen. Innan han säger hej tar han handsprit från fönsterbrädan och pumpar ut ett stänk i handflatan. Innan till pandemin var det här hans hem. Nu hyr han ett rum hos en av grannarna i hyreshuset mittemot. Arash har klarat sig bra. Några dagar tidigare skickade Ulla Hoffmann in alla hans papper: anställningsavtal från Kungsklippan Måleri AB, kopia på kollektivavtal, SNI-koder och balans- och resultatrapporter till Migrationsverket så att han ska bli beviljad ett treårigt tillfälligt uppehållstillstånd.

– Sen ska vi ha fest, säger Ulla Hoffmann.

Arash tilltro på att han ska få stanna permanent i Sverige är ännu inte helt befast.

– Och om tre år börjar jag igen, säger han.

Arash kommer troligen få stanna enligt gymnasielagen, så länge han har arbete, men för de flesta

*"Vi ger
inte upp,
vi i
Fristads-
fonden
ställer
upp."*

Ulla Hoffmann har varit engagerad i Fristadsfonden sedan start.

asylsökande har chanserna minskat med åren. Ett tuffare debattklimat har gått hand i hand med skärpta lagar.

– Där vi i Fristadsfonden tidigare gladdes åt ett uppehållstillstånd gläds vi idag åt en ny prövning. Det leder till så många tragedier. Det är som Henrik Tikkanen sa: ”OK med mänskliga rättigheter, men vi måste noga överväga vem som kan betraktas som människa”, säger Ulla Hoffmann.

När Arash är på väg hem frågar Ulla Hoffmann om han är hungrig. Hon hinner knappt få ett svar innan hon öppnar frysen och tar fram en matlåda med khoresh gheime och en påse fryst bolani – lammgryta med kikärter och afghanska piroger. I fönstret står en gåva från Arash, en inramad tavla, med texten ”The best mom ever”.

Fristadsfonden har hjälpt runt tusen asylsökande familjer och ensamkommande under åren. Nu har Ulla Hoffmann, ordförande i Fristadsfonden blivit 78 år gammal, Anita D’Orazio, generalsekreterare, 84 år.

– Vi blir ju inte yngre, så vi måste se till att det finns andra kamrater ute i landet som vill jobba med den här frågan, säger Ulla Hoffmann.

– Våra kamrater i partiet är helt fantastiska! Två kamrater i Botkyrka som skulle gifta sig avstod från bröllopspresenter och bad gästerna sätta in pengar på

Fristadsfonden

Fristadsfondens arbete finansieras till hundra procent av att Vänsterpartiets medlemmar skänker pengar och blir månadsgivare genom autogiro. För att bibehålla sin status som fristående organisation tar Fristadsfonden inte emot pengar från andra organisationer. Det ger fonden möjlighet att kunna fatta de beslut i ärenden som är nödvändiga utan att någon utomstående kan ha åsikter om vilka Fristadsfonden ska försöka att hjälpa eller inte.

Läkare i Världen

Människorättsorganisation som arbetar för allas rätt till vård. Organisationen är fristående, politiskt och religiöst obunden.

Thord Kristiansson, styrelsemedlem i Fristadsfonden.

Fristadsfonden. I Västerås förde en pensionär över pengar till Fristadsfonden som en protest mot Sverigedemokraterna. Kamrater ger pengar till Fristadsfonden istället för födelsedagspresenter och andra skickar pengar till Fristadsfonden som en sista hälsning. Lokalföreningar skänker pengar på sina årsmöten och ibland har partiet samlat in pengar till oss på kongresser och 1 maj, säger Ulla Hoffmann.

– Internationell solidaritet är ett av fundamenten i Vänsterpartiets politik. Fristadsfonden är en del av partiets internationella arbete och vi behöver alla kamraters hjälp för att kunna hjälpa de som flytt för sina liv för att få en Fristad i vårt land, fortsätter hon..

Vill starta upp i Malmö

I Munka-Ljungby, upp mot Hallandsåsen i Skåne, bor Thord Kristiansson, styrelsemedlem i Fristadsfonden. Han är med sina 67 år fyllda rena ungdomen i sammanhanget. Innan pandemin satte käppar i hjulet arbetade han med att få till ett samarbete med Läkare i Världen i Malmö och starta asylrådgivning där.

– Planen är att få till något liknande som i Stockholm. Vi behöver även mer folk som är duktiga på flyktingjuridik på fler ställen i Sverige. De som kommer till oss har inga andra utvägar, säger Thord Kristiansson.

TEXT & FOTO: **ERIK ARDELIUS**

Vill du bidra till Fristadsfonden?

Swisha till: 123 350 8900 eller skicka till plusgiro: 26 31 25-7

Niohundraionio lyckasökare

FOTO DANIEL OLSSON

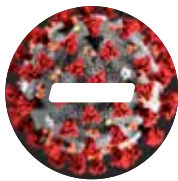
David Väyrynen

diversearbete, poet och fritidspolitiker

Paris-kommunen

Snart 150 år sedan, kan vi hitta inspiration i det stundande jubileet?

Corona-rikedom

De stora kapitalägarna ökar sina rikedomar under pandemin. Behöver vi tydligare bevis på att något är fel?

Somliga säger att Jantes tid är över. Att nu för tiden är det fritt fram att ta för sig. Lite vassa armbågar bara och kaxig uppsyn, då kan du ta dig hur långt som helst. Till och med bli president i USA!

Det gäller bara att aldrig tveka. Att inte tänka så mycket på vad andra tycker. För det finns bara en väg framåt och den ska vara rak, oavsett vad som kan tänkas stå i vägen. Gamla vänner och kollegor, släktingar och älskare? Se dem som medel för att ta dig dit du ska. Och skulle någon börja böla kan du ju alltid försvara dig med att det är sån du är! Och det är väl sån du är, eller?

För om du tvekar finns det gott om filmer, tidningar och tv-serier som berättar om de och de stjärnorna som mot alla odds tog sig till toppen. Som blev felaktigt behandlade, misstrodda och motarbetade, men som innerst inne visste att de en dag skulle lyckas, bara de aldrig lät någon stå i vägen; bara de aldrig någonsin tvivlade på att det var just det där de var ämnade för: att vara bäst, störst och vackrast.

Fast, hur ser ett sådant samhälle ut, där alla tänker så? Det är ett kallt samhälle. Ett samhälle som offrar niohundraionio lyckasökare för en ensam vinnare. Det är ett samhälle som, genom att etablera konkurrensen som en relationsform människor emellan, inte bara alstrar framgång utan också mängder av krossade drömmar. Varför är det ingen som skriver om alla som misslyckades? Eller gör dokumentärer om deras liv?

Så innan du kör stenhårt på kaxighet, gå din egen väg oavsett vad, aldrig lyssnar på någon annan och betar dig som en gris för att det är sån du är, bara för att du tror att det garanterar dig en plats i tidningarna, på kändisfester och i en sprillans ny Ferrari Enzo - stanna då upp och tänk på hur många hundratusentals ungdomar och vuxna som trott att just den där stilen skulle hjälpa dem,

men som ändå misslyckades. Inte för att de var sämre, utan för att det inte fanns plats för fler vinnare.

För nog är det så, att det aldrig är en fråga om hur säker på din sak du är. Eller hur vassa dina armbågar varit. Nog är det så att den svensk-amerikanska drömmen inte är sann, att inte vem som helst kan bli vad som helst, att framgång för arbetarklassen handlar om tillfälligheter.

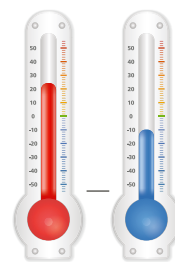
"Nog är det så att den svensk-amerikanska drömmen inte är sann, att inte vem som helst kan bli vad som helst."

Även borgerligheten kräver sina förlorare, någon som offras då och då för att det ska ge sken av att vi delar samma kamp, där viljan att lyckas påstås viktigare än ekonomiska och sociala förutsättningar. Och att mängden vilja av någon märklig anledning tycks större hos borgerligheten, trots att de är mindre till antal, tiger de stilla om. Istället släpper de fram ytterligare en vinnare ur den större skaran för att lugna ner oss som är kvar.

Somliga säger att Jantes tid är över. Nu är det dags för alla att bli stjärnor. Man måste bara tro på sig själv. Och göra sig av med allt och alla som håller tillbaka en. Men, måste man verkligen försöka bli känd, berömd och rik? Det finns väl gott om andra glädjeämnen i livet. Vad hände till exempel med att försöka krossa klassamhället?

En tidigare version av krönikan publicerades på meänkieli i radioprogrammet Gränslost, Sveriges Radio, oktober 2018.

Bara Rött

Vi tar tempen

Röd och het eller blå och kall? Vem hamnar på plus och vem på minus? Rött vet!

+100 Svensk vårdpersonal, som nu tacklar coronapandemins andra våg, kunde inte vara hetare. Trots vårens höga belastning och för många delvis utebliven sommarsemester fortsätter de att rädda liv. Låt oss hoppas att högerpolitiker minns detta när det blir dags att prata sjukvårdsbudget...

+18 Påve Franciskus försvarar samkönade pars rätt att ingå registrerade partnerskap. Han kritiserar också kapitalismen skarpt. "Bräckligheten i världssystemet inför pandemin har visat att allt inte kan lösas genom marknadsfrihet", skrev han nyligen i sitt nyhetsbrev. Kors i taket!

+2 Det finns i alla fall en positiv sak med corona, enligt komikern Claes Malmberg: De stela svenskarna har nu gått från fem meters avstånd till bara två meter.

-18 Inte nog med att pälsindustrin är oetisk och grym, den innebär numera också en risk för muterade virus. Danmark har blivit det skandinaviska Wuhan.

-30 Tindertidernas nya uttryck skapar förvirring: "Kärlek vid första högerswipen" heter det ju nuförtiden. Aha, det är alltså därför sossarna inte kan skilja mellan höger och vänster!

-55 "Parterapi från 249:- i timmen med RUT-avdrag" är det glada budskapet från bolaget Hemfrid, på en reklambild där ett naket par hånglar och badar skumbad. Är tanken att den skattesubventionerade städhjälpens ska tvätta av dem efteråt också? **Syster Koll**

SÄG VAD DU TYCKER - VINN EN BOK!

Skriv till oss och ge din synpunkt om det här numret av Rött. Vad tycker du var bra? Vad var mindre bra? Vad skulle du vilja läsa om i kommande nummer? Adress och mail hittar du på sidan 2.

Du har chansen att vinna *Om man älskar frihet* av Nina Björk, *Avslagsmaskinen* av Niklas Altermark eller *Svartskalle* av America Vera-Zavala. Läs recensionerna på sidan 36.

Förra numrets vinnare blev Martin Andersson, Halmstad, och Johny Kronwall, Falkenberg. Grattis!

Landet runt

Händer något kul i din kommun? Gör ni något intressant i partiföreningen? Har ni fått igenom ett viktigt förslag i regionen? Skicka in tips till vårt uppslag **Landet runt** (uppslaget uteblir detta nummer) så fler får veta!

RÄTTELSE

Inga rättelser att rapportera för Rött Nr 3-2020.
Redaktionen

Skånetrafiken hyvlar på

Skånetrafiken kommer att säga upp tolv lokförare efter att mer än 90 procent av deras anställda vägrat gå med på hyvling, det vill säga att tvingas gå ner i arbetstid och dessutom gå med på sämre arbetstider och sämre ob-tillägg. Vem tycker att färre tåg i trafiken i Skåne låter som en bra idé inför vintern?

5 POSITIVA KLIMATNYHETER:

Sverige är bäst på återvinning. I Europa är det svenskarna som återvinner mest. Under 2019 slogs nytt rekord: 643 000 ton. Det sker en tydlig ökning av plastförpackningar inom återvinningen. Källa: Förpacknings- och tidningsinsamlingen

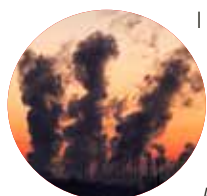
Hundratals busshållplatser i Holland täcks med växter och blommor för att hjälpa bina. Dessutom kör fler och fler holländska bussar på el direkt från holländska vindkraftverk. Källa: The Independent

Svenskarna äter mindre kött. Totalt minskade den svenska köttkonsumtionen under 2019 med 2,3 procent. Framförallt minskade griskonsumtionen. Källa: Jordbruksverket

Den 12 mars lanserades en nationell överenskommelse mellan aktörer i livsmedelskedjan samt ansvariga myndigheter att minska matsvinnet med hälften fram till 2030. Runt 20-25 procent av Sveriges totala klimatpåverkan kommer från livsmedelshanteringen och initiativet kommer att bidra till FN:s hållbarhetsmål. Källa: Livsmedelsverket

I coronapandemin kommer allt fler rapporter om drastiskt minskade utsläpp runtom i världen. Flera storstäder har fått bättre och hälsosammare luft när trafiken minskat och industrier står stilla. En andningspaus för klimatet. Källa: Nasa, SR

Hej Moa Andersson!

**Appen
TikTok har
lärt mig
mycket om
orättvisa.**

Vill ha social rättvisa

Vi säger hej till en av våra nya yngre medlemmar, Moa Andersson!

Varför gick du med i V?

– Jag är väldigt engagerad i politik, så jag blev medlem för

jag kände att Vänsterpartiet har mest lika värderingar som mig. BLM, #Metoo och Pride har alla tre gjort mig politiskt inställd.

– Dessutom tror jag att många som inte är i min ålder inte förstår hur mycket vi unga lär oss på internet – appen TikTok har lärt mig mycket om orättvisa i världen.

Personligt

Ålder: 17 år

Bor: Hässleholm

Familj: Mamma och 3 systrar

Sysslar med: Skolan

Läser: Skolböcker

Tittar på: *Black Panther*

Fritidsintresse: Trädgård och växter

den rasism som fanns för hundratals år sedan. Skolan borde dessutom få mer pengar!

– Jag vill också att det blir ett ökat straff på sexbrott.

Hur engagerar du dig utöver ditt medlemskap i V?

– Jag engagerar mig på internet där jag har lärt mig mycket om social rättvisa och har blivit väldigt engagerad inom detta. Jag funderar även på att utbilda mig inom mänskliga rättigheter.

Agnes Stuber

Vilka är dina hjärtefrågor?

– Jämställdhet för kvinnor och jämlikhet mellan folk oavsett ursprung. Jag anser att alla ska ha lika förutsättningar i alla sorters jobb och inte bli behandlade annorlunda utifrån bakgrund.

– Skolan borde också lära ut mer av problemen som finns i världen, så som BLM och den rasism som finns idag, inte bara

Tips!
Rött kommer även
ut som taltidning.
Ladda ner på
vansterpartiet.se/rott

**Ring klocka ring; det är så tyst här
fast rymden brusar full av ljud
men det är inte vi som gör de ljuden syster
och inte - fast han är tillbaks nu - gud**

**Tolvslagets gong i parabeln
Ett telefax som far förbi
Det är så himlatyst under kupolen
och för den största tystnaden står vi**

– Bodil Malmsten, ur *Skål, trots allt*

99

liv borde plasten få. Det menar Fredric Bauer, forskare vid Lunds universitet. Används en plastkasse 99 gånger kan vi ta med plastkonsumtionen in i vårt framtida koldioxidneutrala samhälle.

Källa: Lunds universitet

40

procent. Så stor är andelen utförsäkrade under 2020. Förra året låg siffran på 29 procent.

Sedan 2014, då Försäkringskassan skärpte bedömningen, har antalet utförsäkrade stadigt ökat.

Källa: Sveriges radio

Leif Öster är skogsägare och engagerad i skogsfrågor. Han och frun Cecilia Öster har både sparat naturskog och testat hyggesfritt skogsbruk.

Skogen och alla trä'n

Klimatsmart skogsbruk, hur görs det? Naturskog, hyggesfritt, bioekonomi – begreppen är många. Cecilia och Leif Öster driver naturturism på sin skogsfastighet, det ger dem större vinst än virket i sig.

Cecilia och Leif Östers Dalagård är belägen i Västanfors utanför Avesta. Det går att hyra in sig där och på hemsidan står att Dalagård är beläget i Åsgarns dalgång – ett kulturhistoriskt område där bergsbruket var centralt i 1000 år och vars timmerhuskultur intagit en särställning. Dalagården nås via en grusväg genom blandskog, där gallring pågår. En samling arkitekttrade timmerhus står på en skogsäng mellan två sjöar. Ovanför Storstugan finns en naturskog*.

– Det är en ren slump att naturskogen står kvar. 1966 skulle den ha avverkats, men så såldes den till en ägare som tyckte att det var en fantastiskt vacker plats. Han gick och funderade om han skulle avverka eller ej. 1989 köpte jag och Cecilia det och vi tänkte bara wow, vilken vacker skog. Det här är något att visa upp, en högproducerande skog, som det är en oerhörd brist på här i Dalarna, säger Leif Öster.

En naturskog består av alla storlekar på träd och några som fallit omkull. Här pratas det om bonitet* – ett mått på tillväxten i skogen i kubikmeter. I Cecilia och Leif Östers naturskog når grantopparna 32 meter, vilket är ovanligt högt berättar Leif Öster. På ett skifte bredvid naturskogen har paret testat ett hyggesfritt skogsbruk*.

– Vi valde att ta bort alla grova granar. Vi har inte markberett, inte planterat. Nästa generation är de små självsådda granarna som kommer upp. Ortsbefolkningen älskar det här, all bär och svamp finns kvar. Vi lägger kvistar och grantoppar som skydd för marken där maskinerna kör fram. Ur klimatsynpunkt tror jag det är minst lika bra som kalhyggesbruk, säger Leif Öster.

Att äga skog är viktigast

Det kommer en årlig rapport kallad Skogsbarometern om läget i familjeskogsbruket, beställd av Swedbank, Sparbankerna och LRF Konsult. Den visade 2019 att mjuka värden, som att äga skog, rekreation och jakt, är viktigast för sex av tio när skogsägarna får svara på vad som betyder mest i deras skogsägande. Endast sju procent av de privata skogsägarna ser ekonomisk avkastning som huvudskälet.

Branschorganisationen Skogsindustrierna anger att 70 000 är direkt anställda inom skogsnäringen. En relativt låg siffra jämfört med de 390 000 sysselsatta som fanns inom skogsindustrin år 1940 enligt standardverket *Den svenska skogen*. Vid varje rationalisering och nedläggning har behovet av arbetskraft minskat. Det är få arbetstillfällen i glesbygd och inlandskommunerna har drabbats hårdast. De mindre

*Naturskog

Skog som får stå orörd och inte avverkas. Träden växer upp och får dö på plats. Mångfald av svampar, plantor och djur. Naturskog liknar urskog.

*Bonitet

Uttrycks i skogsbikmeter per hektar. Mäter hur snabbt en skog växer och hur höga träden blir, beroende på bördigheten i jorden, temperatur m.m.

*Hyggesfritt skogsbruk

Skogen har alltid kvar träd vilket bibehåller skogskänslan. Vanligt i tätortsnära skogar.

Aktiv(ist). Leif Öster vill se bättre forskning på skogsbruket.

*Monokultur

Ensidigt jordbruk med bara en sorts gröda. Trädmonokultur innebär exempelvis skog med enbart gran.

*Föryngra

Föryngring kallas processen när en skog avverkas och ny skog ska planteras eller naturligt växa fram. De vanligaste metoderna för föryngring är plantering, naturlig föryngring och sådd.

*Hygges-bränning

Metoden innebär en reglerad bränning på ett hygge. Förberedelse inför föryngring. Branden skapar gynnsamma förhållanden för plantor och frön.

sågverken läggs ner och arbetslagen vid avverkning kommer bortifrån. Enligt Leif Öster är siffran på hur många jobb som skogsnäringen genererar ännu lägre, runt 55 000 årsarbeten.

– En skogsdirektör sa till mig att problemet är att när de träffar aktieägare och analytiker vill de framstå som oerhört rationella och har tagit bort så många arbetstillfällen som möjligt när de bygger ut sina fabriker. Det blir färre och färre anställda. När de däremot träffar politiker vill de framstå som att de skapar många jobb.

– Det finns massor av siffror. Oftast räknas alla som varit inne i ett bolag som sysselsatta oavsett om de varit sjukskrivna, långlediga eller bara jobbat deltid. Den relevanta siffran är 55 000, säger Leif Öster.

Inte tillräcklig forskning

Leif Öster har vikt större delen av sitt liv till skogsfrågor. Han är aktiv på Twitter och uppmanar folk att tänka själva och tycker att dagens skogsbruk måste granskas. Forskningen som finns idag är inte tillräcklig.

– All utbildning, all forskning har skett på kalhyggesbruk. Därför kan jag inte säga att det här är rätt. Men en bra regel som jag hörde från en av SCA:s direktörer är ”fult är ofta fel.”

Ur klimatsynpunkt är det bra att lagra trä i trä möbler och timmerhus – det lagrar koldioxid. Men

Kalhygge. Här startas en ny skogsgeneration.

enligt branschorganisationen Skogsindustrierna går bara 18 procent av virket som avverkas till längre lagring. Övriga 82 procent går till kortlivade konsumtionsprodukter, så som reklamblad och engångsmuggar, som eldas upp direkt.

– Det viktigaste vi kan göra för klimatet är att minska fossil användning och onödigt konsumtion. Att ersätta plastbackar med kartong är bra, men kortlivade engångsprodukter bör släppas. Det skulle göra en väldigt stor klimatnytta. Använd det hellre till biobränsle för flygplan än att elda upp det, menar Leif Öster.

Någon som vill se drastiska förändringar genast är Stig-Olof Holm. Han är skogsägare och lektor i ekologi vid Umeå universitet.

– För att rädda klimatet behöver vi minska avverkningen och stoppa kalavverkningen. Det behövs snabba ryck. För att klara 1,5-gradersmålet måste utsläppen halveras på tio år. Då kan vi inte fortsätta avverka skog och släppa ut dess kol i atmosfären. Den avverkade skogen växer tillbaka och återtar kolet först om 50-100 år, och då är det försent. Skogssektorns utsläpp är enorma, säger han.

Enligt EU:s direktiv räknas biobaserad förbränning som klimatneutral, men trots det är de direkta koldioxidutsläppen från skogsavverkningen uppe i 82 miljoner ton koldioxid per år enligt Stig-Olof Holms beräkningar.

Stig-Olof Holm, skogsägare och lektor i ekologi vid Umeå universitet.

I nuläget är Stig-Olof Holm involverad i ett europeiskt forskningsprojekt som jämför blandskogar och trädmonokulturer* – plantering med exempelvis bara tall eller bara gran. I en blandskog av gran och tall växer tallarna snabbare än när tallarna stjäls ljus och plats från varandra i en monokultur. Därigenom kan blandskog snabbare ge talltimmer, som ger fler klimatvänliga produkter. Blandskog är även bättre rustad mot klimatrelaterade skador såsom barkborrar, bränder och stormfällning. På så sätt blir framtida skogar friskare.

– Jag vill ha in en blandskogsparagraf i skogslagstiftningen som hejdar den nuvarande ersättningen av skog med trädmonokulturer. Det är jätteviktigt! Den skulle då ta hänsyn till vilken mark som passar olika trädslagsblandningar. På några ställen, till exempel på sandhedarna, kan dock i stort sett endast tall föryngras*, säger Stig-Olof Holm.

Skogsbolagen behöver gå med vinst, det kräver aktieägarna. Skogsindustrins primära mål är att få in mycket virke till ett billigt pris. Nu förespråkas bioekonomi, ett begrepp för ett klimatsmartare skogsbruk.

Bioekonomi innebär att förnybara råvaror används som ersättning för fossila bränslen och material.

Anpassning och gallring

Birger Lahti, näringspolitisk talesperson för Vänsterpartiet, med en bakgrund som skogsarbetare i 30 år, äger tillsammans med frun 130 hektar skog i Kaarnevaara i Pajala kommun. Han förespråkar vikten av att sköta om skogen med den metod som passar boniteten på just den marken bäst.

– Där trakthyggesbruk lämpar sig bäst är hyggesbränning* en av de bästa metoderna, säger Birger Lahti.

Trakthyggesbruk innebär att det planteras en ny generation träd samtidigt, och skogsskötseln följer ett cykliskt förlopp. Det är den vanligaste metoden att bruka skog i Sverige i dagsläget.

Birger Lahti förespråkar också plantering med förädlade plantor av samma sort, noga utvalda för att vara anpassade för de specifika skogsmarkerna, och gallra skogen med jämna mellanrum. På så sätt kommer andra sorter som gran och lövträd in i den gallrade tallskogen av sig själv. ▶

Koldioxid som ej uppges vid Naturvårdsverkets rapportering av Sveriges växthusgasutsläpp, då all biobaserad förbränning räknas som klimatneutral i EU:s direktiv.

Direkta utsläpp kortsiktigt på ett års avverkning:

82 miljoner ton koldioxid – biobränslen: svartlut som bränns i pappersbruken, biobränsle i värmeverken, nedbrytning av hyggesavfall.

Indirekta utsläpp:

4,6 miljoner ton koldioxid – förlorad inbindning av koldioxid i träden som avverkats.

Övriga svenska växthusgasutsläpp från vägtrafik, flyg, industri med mera är cirka 53 miljoner ton koldioxid per år.

Källa: Stig-Olof Holm, lektor i ekologi vid Umeå universitet. Siffrorna är baserade på Riksskogstaxeringens statistik.

Trädintresse. Cecilia Öster har skapat ett arboretum på gården där en mängd typiska trädslag för Sverige samsas. Inte bara gran och tall.

– Vi måste ha en hållbarhet i skogen. Jag är emot avverkning av träd i sin bästa ålder. Skogsbruket behöver planeras långsiktigt. Vi behöver timmer som ersätter betong och stål i husbyggen. Är trädet i sin bästa tillväxtålder ska man inte avverka.

En långsiktig plan

Birger Lahti är tveksam till lagstiftningar och naturskyddade områden. Dialog, eget ansvar och framförhållning tror han fungerar bättre:

– Kvartalsrapporterna hos skogsbolagen ställer till det. När de ser att de behöver få in mer pengar avverkar de även om det kanske inte är det bästa för skogen. En långsiktig plan och dialog med människorna som bor vid skogsområdena vore bra, säger han.

Birger Lahti fruktar att skogsägare känner sig hotade att få sin skog naturskyddad om de låter den stå för länge. Samtidigt är det skog som får växa länge som ger mest timmer, och den fungerar då även som en kolsänka när träden bundit upp koldioxid.

Även Leif Öster vill att det ska föras en bättre dialog mellan skogsägarna och de som bor i glesbygden.

FN:s miljöprogram UNEP gjorde 2018 en rankning av världens länder utifrån hur mycket av landets yta som utgjordes av skyddad natur. Sverige hamnade på 103:e plats, långt efter Brasilien på 32:a plats, ett land som kritiserats hårt för sin skogsskövling. 2018 var fem procent av Sveriges produktiva skog skyddad naturskog. Idag är det sex procent.

Formellt skyddad skog

Av Sveriges hela land- och sötvattensareal är 15 procent formellt skyddad. Det råder dock skilda meningar i hur det ska räknas och olika aktörer redovisar därför olika siffror.

Naturvårdsverket: 14,5 procent

LRF:s beräkning: Upp till 58 procent (beroende på hur många nivåer av skydd man inkluderar)

– Det borde vara en annan planläggning så lokalbefolkningen får veta vad som är på gång. Nu är det sex veckor från att skogsägaren lämnar in en anmälan om avverkning tills att det är klart att avverka. Lokalbefolkningen blir besvikna om promenadskogar blir till kalhyggen, säger han.

Mer än bara gran och tall

Vid Dalagård har Cecilia Öster utöver en vacker trädgård skapat ett arboretum – en plantering med olika trädslag som är typiska för Sverige. Biologisk mångfald är viktig för henne.

– Oftast är det tall, gran och björk som vi svenskar känner till. Men det finns så många olika sorters träd! Träd som till exempel används till möbler. Det borde finnas fler sorter i skogsbruket.

Hon pekar på ett av träden i arboretumet.

– Här har vi ett hasselnötsträd, det ska visst inte gå att odla norr om Dalälven, säger hon.

På Dalagård finns beviset att hasselnötsträd kan växa även på kallare breddgrader med rätt förutsättningar.

TEXT & FOTO: MICKAN PALMQVIST

Vad sjutton betyder...

Klass

Begreppet klass har förmodligen alla hört om, men vad innebär det att tala om klass? Är det relevant idag? Och vilka klassindelningar finns det? Anneli Jordahl reder ut begreppet.

Alla har en klasstillhörighet. Långt ifrån alla kan ringa in den. Men vi blir klassade ute i samhället beroende på yrke, inkomst, utbildning, boende och härkomst.

Statistiska centralbyrån utgår från yrket och positionen på en arbetsmarknad. Befolkningen delas in i arbetare, tjänstemän och företagare. Kort sagt: arbetaryrkena kräver inte högskoleutbildning, vilket tjänstemannayrkena gör.

I de socioekonomiska kategorierna väger statistikerna även in aspekter som hälsa, livslängd och förmågan att ta semester. Enligt LO:s välfärdsrapport 2019 hade 33 procent av arbetarna varken gjort semesterresa eller haft tillgång till fritidshus.

Kön och etnicitet hänger ihop med klass. Ensamstående utlandsfödda föräldrar är den socialt mest utsatta gruppen. Enligt Folkhälsomyndigheten mår de sämst, fysiskt och psykiskt. Hälsa har blivit en viktig aspekt i klassdiskussionen. Det skiljer nästan 20 år i livslängd mellan en Danderydsbo och en boende i Vårby utanför Stockholm. Arbetares kroppar är ansatta. Ungefär en person i veckan omkommer i sin yrkesutövning. Lastbilsförare och byggnadsarbetare lever särskilt farligt.

Barn som växer upp i en akademikerfamilj med höga inkomster i Danderyd, Örgryte eller Limhamn ärver ofta sin klassbakgrund. Barn till en ensamstående kortutbildad förälder i Gårdsten, eller i en by utanför Sollefteå, möter större hinder för att ta sig fram i samhället. Nedstängningen av landsbygden och negligeringen av storstädernas ytterområden är avgörande i en klassdiskussion.

Föråldrad klassindelning

Den statistiska klassindelningen från 1982 är föråldrad. Kartan borde anpassas till den nya så kallade prekära arbetsmarknaden. De tillfälliga jobben växer; gigekonomin breder ut sig. Någon utför tre städjobb på samma dag utan att lönen räcker till det nödvändigaste. Denna någon kan vara högutbildad i ett annat land, men söker förgäves jobb motsvarande utbildningen.

Under de senaste 20 åren har arbetare och tjänstemän levt vitt skilda liv. Bostadsområdena är klasshomogena och friskolereformen har lett till att medelklassbarn på resursstarka skolor knappt träffar arbetarbarn. För 20 år sedan refererade många klassanalytiker till sociologen Pierre Bourdieu som ringade in skillnader i vanor – som att medelklassen lyssnar på klassisk musik och arbetare på dansband.

I dag lyfter fler fram gamle Karl Marx som såg klass som en kollektiv struktur. Klass handlar återigen om vad som händer inom produktionen: några blir höginkomsttagare på andras underbetalda arbete. Arbetaren har skapat ett mervärde som hen inte får ta del av.

Överlevnad och skattefusk

När Alliansen införde den så kallade arbetslinjen flyttades resurser från de sämst ställda till de som har en anställning. Allt enligt devisen "Det ska löna sig att arbeta". För långtidssjuka, långtidsarbetslösa och arbetare inom gigekonomin handlar klass numera om överlevnad. Sverige har avskaffat förmögenhetsskatt, arvsskatt och fastighetsskatt och den politiska viljan är lam vad gäller att lagstifta mot välbeställdas kapitalplacering i skatteparadis. Över 40 miljarder kronor försvinner varje år i skattefusk i Sverige.

1980 var Sverige världens mest jämlika land. Klass ansågs länge vara ett förlegat begrepp, men på 2000-talet återkom det. I dag är Sverige enligt OECD det land där klasskillnaderna ökar i snabbast takt. Enligt LO kan en VD på toppnivå tjäna 61 gånger mer än en arbetare. Jämför med 1980 då en toppchef tjänade 9 arbetarlöner.

Statistiska centralbyrån har aldrig tidigare noterat så stora inkomstskillnader. Att inte tala om klass gynnar knappast de som räknas till arbetare.

ANNELI JORDAHL

Anneli Jordahl är arbetarförfattare och kulturjournalist. Hon har i flera böcker skildrat klassamhället, exempelvis *Klass – är du fin nog?* Läs vår intervju med henne i Rött 4-2019.

Nooshi Dadgostar har suttit i riksdagen sedan 2014 och lett en statlig utredning om bostadsbyggandet.

Nooshi Dadgostar:

Vill skapa hopp

Feministiskt uppvaknande och en flytt från Göteborg.
Ung Vänster, kommunfullmäktige och statlig utredare om
bostadsbyggandet. Nu är hon ny partiordförande.

När Rött träffar Nooshi Dadgostar har hon varit partiledare i mindre än en vecka. Hon tar över ledarskapet i en turbulent tid där tryggheten på jobbet är hotad och världens blickar riktas mot valet i USA. Riksmedierna har stått på kö för att höra var Vänsterpartiet står i frågan, men framförallt för att ta pulsen på V:s nya ordförande – själv verkar hon ta det hela med ro. Men vem är hon egentligen, Nooshi Dadgostar, och hur ser hennes visioner för vänstern ut?

– Jag tycker att det är väldigt rörigt i politiken i dag. Andra kan hålla på med det här politiska spelet, vi rör oss framåt och skapar något annat. Jag vill stå för att det är möjligt att tillsammans lösa problem, säger Nooshi Dadgostar.

Diset har letat sig fram genom Gamla stans gränder och på Vänsterpartiets våningsplan i riksdagen är allt stilla. De flesta arbetar hemifrån. Nooshi Dadgostar styr stegen genom en öde korridor, i riktning mot kaffeautomaten. En kamrat sticker ut huvudet från ett av arbetsrummen och byter ett par ord. Med kopporna påfyllda slår vi oss ner. Även om hon redan hunnit avverka ett oräkneligt antal intervjuer de senaste dagarna blir det här den första partiledarintervjun för medlemmarnas egen tidning.

Att hon skulle vara alldeles ny är dock en sanning med modifikation, hon valdes in i riksdagen redan 2014 och har de senaste två åren varit vice partiordförande. När Jonas Sjöstedt avgår är han, enligt en Sifo-undersökning, den av landets partiledare med störst förtroende – även bland väljare som röstar på andra partier. I politiken är det ett stort personfokus och under Jonas Sjöstedts tid som ordförande har partiet vuxit kraftigt – fler har blivit medlemmar i Vänsterpartiet och fler väljare röstar på vänsterpolitik.

Hur är det att kliva in som partiledare i ett sådant läge?

– Det är en ynnest att det går bra för Vänsterpartiet. När Jonas tillträdde fick han jobba lite mer i motvind än vad jag får. Nu har vi tillsammans byggt upp ett väldigt starkt parti och att kliva in i det är en medvind. Sen är det klart att jag också känner stort ansvar och en ödmjukhet, det är ändå Jonas som ytterst har företrätt partiet.

Att Nooshi Dadgostar med sina 35 år blir den yngsta ledare Vänsterpartiet har haft vill hon inte riktigt kännas vid, frågor om det innebär nya perspektiv eller kommer att påverka partiets framtoning viftar hon helst bort. ▶

20 juni 1985 Föds.

1990-talskrisen Göran Persson skär ner i välfärden, Nooshis föräldrar drabbas. Viktigt för politiska engagemanget.

1999 Går med i Ung Vänster.

2003 Aktiv i Nej till EMU.
– Det var roligt att vinna!

2012 Engagerar sig i "Alby är inte till salu", mot utförsäljningar av allmännyttan i Botkyrka.

2014 Blir invald i riksdagen. Arbetar med bostadsfrågor, sen socialförsäkringsfrågor och som feministisk talesperson.

"Satsningar på stark välfärd är den feministiska politiken för mig."

– Jag är inte så himla ung alltså, säger hon och skrattar.

Men även om Nooshi Dadgostar är företrädare för partiets gemensamma politik måste det ju innebära någon skillnad med en nyttillträdd partiledare. Är det en helt omöjlig tanke att den feministiska politiken skulle bli mer synlig med en kvinnlig partiledare? Hon tar en klunk av kaffet, stannar upp en stund och hummar.

– Vi har ett parti där vi gärna vill att alla bär de feministiska värderingarna och jag tycker Jonas har gjort det också. Satsningar på stark välfärd är den feministiska politiken för mig. Visst, jag gick ju på ett sätt med i Ung Vänster på grund av feminismen och jag har säkert andra erfarenheter, där jag kan prata utifrån min egen vardag. Men exakt hur det upplevs utifrån är något som andra får bedöma.

Ung Vänster och den feministiska vågen

I skiftet mellan 1990- och 2000-talet svepte en feministisk våg in över Sverige – från att ha varit ett ganska utskällt epitett ville alla kalla sig för feminist. Den unga Nooshi Dadgostar uppskattade Gudrun Schymans vassa stil i debatten och på Nooshi Dadgostars högstadieskola var antologin *Fittstim* det stora samsammet.

– Vi höll med om att man behövde vara feminist för att överleva här i världen. Vi ville också ha utrymme, säger hon.

Ändå var det ingen självklarhet att den då 14-åriga Nooshi Dadgostar skulle uppsöka det där allra första mötet med Ung Vänster i Backa Folkets hus, där temat var "Kvinnor i historien".

– Jag hade verkligen tagit mod till mig för att gå dit, det var en tröskel att gå på ett möte med okända människor.

Till mötet var det bara fyra personer som hade kommit.

– Vi satt några stycken runt ett bord. Jag lyssnade in där och tänkte: hur kan jag styra upp så att det här blir ännu bättre? Hur kan jag få fler att engagera sig?

Så hon stannade kvar. Ett möte blev snart flera och Nooshi Dadgostar bedrev ett idogt arbete för att få fler att komma med. Ganska snabbt tog hon sig in i distriktsstyrelsen.

– Jag vet fortfarande inte vem som nominerade mig!

Men det var inte bara den feministiska lågan som brann, det hände annat i politiken som påverkade Nooshi Dadgostar starkt. När hon föddes i mitten av 1980-talet hade föräldrarna flytt till Sverige undan politiskt förtryck i Iran. I Norrköping fick de snabbt tag på ett bra boende och efter ett första möte med Arbetsförmedlingen var de båda ute i arbete.

– Vi hade det inte så fett. Mina föräldrar hade knappt råd att ringa till släktingarna i Iran, så mottagaren fick betala för samtalet. Men tryggheten som snabbt trädde in i deras liv hjälpte till väldigt mycket. Mina föräldrar blev positivt överraskade att förskolan var så bra. Då var det mindre barngrupper än vad det är i dag och vi hade pedagoger som brydde sig och hade mycket kontakt med föräldrarna, de hade tid till det. Barn med olika bakgrund kunde gå på en och samma förskola, man kunde stöta på föräldrar som hade direktörsjobb samtidigt som mina föräldrar då hade timanställning på långvården. Det var så blandat och en så stark trygghet i välfärden. Att vi hade dåligt med pengar hade inte så stor betydelse och som barn behövde jag inte tänka på det.

En välfärd som funkar är det första Nooshi Dadgostar nämner när hon beskriver sin uppväxt.

– Det skapar harmoniska människor, till och med om man har flytt. Att fly skapar ett starkt trauma såklart, men genom att erbjuda trygghet blir det möjligt att snabbt komma in i ett normalt liv. Och det gäller alla, du behöver inte ha flytt utan du kanske är arbetslös eller låginkomsttagare.

Välfärdssamhället förändras

Men det är något som händer med svensk välfärd, politiken börjar röra sig i en helt annan riktning. Familjen flyttar till Göteborg medan Nooshi Dadgostar fortfarande är i förskoleåldern – hyrorna stiger, men lönerna hänger inte med. Familjen får flytta allt oftare för att klara av sina utgifter. När nedskärningar blir till verklighet får Nooshi Dadgostar upp ögonen för politiken och hur den kan påverka människors liv. Snart gör privata vinstintressen sin entré i skolvärlden – som nu blivit en marknad där gemensamma medel går ner i fickorna på riskkapitalister. På jobben ska färre prestera mer.

– Min mamma som har arbetat som sjuksköterska på samma ställe i 30 år berättar om personal som står och gråter i korridorerna. Så såg det inte ut förut.

Riksdagen. Nooshi Dadgostar och vice partiordförande Ida Gabrielsson utanför plenisalen i riksdagen.

Nooshi Dadgostar har beskrivits som tydlig i debatter och i de frågor som är viktiga för vänstern, som i frågan om tryggheten på jobbet. Mån om ett samhälle som håller ihop, där ett första steg på vägen mot en starkare välfärd kan innebära reformer. Som att den som är ung får uppleva friheten som kommer med ett busskort, eller att den förälder som vänder på slantarna åtminstone inte behöver oroa sig över att ha råd med medicin om barnen blir sjuka.

– Det är små förändringar i människors vardag, men de sakerna kan betyda mycket för den som omfattas. Jag tänker att vi kan göra ännu mer i den riktningen.

Det politiska engagemanget växer sig starkare och 2006 reser Nooshi Dadgostar till Stockholm för att delta i valrörelsen. Att det ska bli början på en resa mot riksdagen vet hon inte då.

– Efter valet skulle jag åka tillbaka till Göteborg och mitt vanliga liv, berättar hon.

Men riktigt så blir det inte, Nooshi Dadgostar börjar läsa juridik och väljs efter en tid in som kommunpolitiker i Botkyrka, ett område strax utanför Stockholm. Där engagerar hon sig i styrelsen för det kommunala bostadsbolaget. När det blir tal om att sälja ut ett stort antal lägenheter är hon en av de första att protestera. Nätverket ”Alby är inte till salu” bildas – den förort där närmare 1000 hem ska säljas ut. Namn samlas in för att få till en folkomröstning,

men trots överväldigande motstånd uteblir omröstningen och Socialdemokraterna säljer lägenheterna. Det Nooshi Dadgostar och andra varnade för då – att fastigheterna skulle säljas vidare till oseriösa hyresvärdar – har nu skett flera gånger om.

– Många ville engagera sig och många kände sig sen överkörda av ett etablissemang som inte bryr sig.

När hon därefter väljs in i riksdagen har hon som ett av sina uppdrag att utreda just bostadsbyggandet för regeringen och erfarenheterna från Botkyrka blir en stor tillgång.

– Det var väldigt roligt att få jobba med bostadsfrågor och ett helt nytt sammanhang att jobba med rikspolitik och för hela landet. På ett sätt upplevde jag att jag var närmare väljarna i kommunfullmäktige. Riksdagspolitiken är annorlunda.

Hur menar du då?

– Det är lite mer glasdörrar och fina debatter här.

Rätten till bostad är en av de frågor Nooshi Dadgostar gärna återkommer till och bostadspolitikern beskriver hon som ”ett historiskt misslyckande”.

– Att vi i dag ser brist på boenden är en följd av att det inte finns någon riktig bostadspolitik. Det ska vara en del av välfärden. Vi vill få till en välfärdsdebatt som lyfter trygghetsfrågorna.

Nooshi Dadgostar

Bor: Stockholm

Ålder: 35

Familj: Sambo och en ettåring

Läser: *Jag har ingen vilja till makt: biografi över Tage Erlander* av Dick Harrison

Kollar på: Allt av och med Larry David

Gör på fritiden: Är med familjen, vänner och tittar på serier

Besök. På grund av coronapandemin har det inte blivit många arbetsplatsbesök. Tidigare i höstas träffade Nooshi Dadgostar banarbetare på Infranord för att diskutera järnvägsunderhållet.

Alla saker jag fick växa upp med – bostad, förskola, skola, vård och omsorg. Jag tycker att allt det där handlar om hela livet, om din trygghet. Det är golvet.

Hur ska vi nå dit?

– Tidigare har det funnits en utbredd uppfattning om att marknaden ska lösa våra problem, att företag ska sköta vården och skolan. Men föreställningen om att privatiseringar är svaret är på utgång, det finns ett skifte i hur människor känner. Här ser jag på vårt jobb, som vänsterpartister, att skapa hopp om att det går att förändra. Jag såg det i min uppväxt och det går att göra igen. Vi kan göra bättre investeringar och skapa fler jobb i hela landet. Just nu försöker människor bara förhindra försämringar i sina liv.

Nyliberalismens framfart kom med en idé om att den skulle bli rik skulle göra investeringar som skulle komma alla till gagn, till exempel genom att skapa arbetstillfällen. Samtidigt fanns en övertro på att individen själv skulle kunna lyfta sig ur problem som bostadsbrist, arbetslöshet eller fattigdom.

– Vi har fått enorma klyftor och jag tror att människor ser att den ekonomiska politiken inte håller. Vi behöver se den här tunga, tunga bördan som folk bär på sina axlar och vi behöver bli bättre på att beskriva vår vision och ingjuta hopp. Tillsammans kan vi faktiskt motverka lågkonjunktur så att vi får fler jobb, men det är svårt för en enskild att lösa på egen hand. Politik kan lösa samhällsproblem.

En del av sitt tal på årets kongress ägnade Nooshi Dadgostar åt August Palm, en förgrundsfigur för Vänsterpartiet, men framförallt starkt förknippad med socialdemokratin och fackföreningsrörelsen.

Hur kommer det sig, hur ser du på socialdemokratiens roll?

– Vänsterpartiet är facket's politiska parti, det kan vi se när det kommer till anställningstryggheten. Socialdemokraterna har distanserat sig. De har mer en politisk klass som jobbar i parlamenten, och sen finns ett stort glapp till de som är fackligt engagerade, som jobbar och pratar med sina arbetskamrater.

Tror du att inställningen i frågan om lagen om anställningstrygghet hänger ihop med det ökade stöd för partiet som vi ser nu?

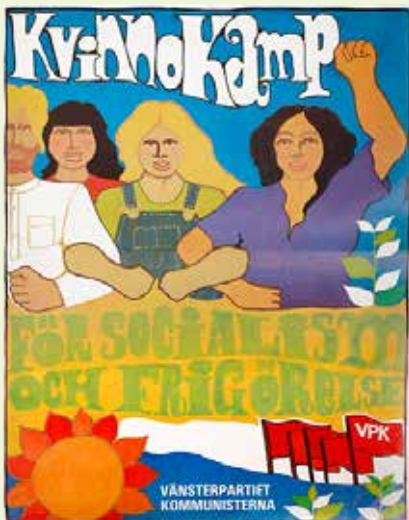
– Det tror jag, hur det är på jobbet är viktigt. Vi ägnar många timmar åt våra jobb och då är det inte roligt att behandlas som en slit- och slängprodukt. Man är ju människa.

Till sist, hur ser ditt utopisamhälle ut?

– Jag tror inte riktigt på utopier, får man säga så? Jag tror att människor hela tiden måste känna att de finns med.

TEXT: SARA-MÄRTA HÖGLUND

FOTO: ANNA TÄRNHUVUD

ILLUSTRATIONER: LUCIA BRIONES

Full färg framåt!

Många minns med värme Lucia Briones färgstarka affischer från valrörelsen 1979. Men hennes konstnärliga samarbete med Vänsterpartiet rymmer mer än så.

Vi gör intervjun över telefon. Lucia Briones, 81 år, går promenader och håller sig aktiv men att träffas fysiskt är vi avrådade från. Hon berättar om hur samarbetet med Vänsterpartiet tog sin början:

– Jag jobbade egentligen som arkitekt vid Bostadsstyrelsen. Affischer var något som jag gjorde som en bisyssla, som en del av mitt politiska engagemang. Jag var medlem i partiet och i Chilekommittén. Jag gjorde några saker till Chilekommittén och på den vägen var det.

En liten grupp på partiet satt tillsammans med bildkonstnären och diskuterade sig fram till vilka motiven skulle vara, därefter formgavs verket och skickades ner till det egna lilla tryckeriet. Under åren formgav Lucia Briones både affischer och banderoller, till 1 maj-tåg och politiska kampanjer. Stilen är varm och mjuk, helt annorlunda än de klassiska sovjetiska eller kinesiska affischerna som annars lätt associeras till socialistisk konst. Den minnesvärda, färgsprakande stilen tog hon med sig från sin tid som aktivist i Chile.

– I Sydamerika finns en tradition av att använda mycket färg i politisk konst. Det ska dra ögat till sig.

I valet 1979 bidrog flera bildkonstnärer med valaffischer åt Vänsterpartiet, bland annat Christer

Themptander, Birgit Ståhl-Nyberg, Dan Jonsson och så klart Lucia Briones. Konsten skulle få vara en del av den politiska agitationen och illustrera de politiska ambitionerna. Lucia Briones affischer från valet 1979 använder hennes vanliga starka formspråk och avbildar ofta människor, antingen i arbete eller på demonstration.

Hur tänkte du kring motiven?

– Temat fick avgöra motivet. Jag gjorde affischer kring kvinnofrågan, där var det mycket människor i motivet, jag ville visa människorna det handlade om. Gjorde jag istället en affisch kring kärnvapenfrågan blev det annorlunda, mer abstrakt.

Nuförtiden ser valaffischer ofta väldigt annorlunda ut – målningar har ersatts av fotografier och motiv som visar partimedlemmar har bytts ut mot bilder på partiledare eller andra ledargestalter. Något Lucia Briones inte har något emot.

– Varje tid kräver sitt uttryck, så är det och så måste det få vara. Jag kan inte kritisera de som formger affischerna nu, de har andra förväntningar på sig. På 1960- och 1970-talet krävdes det mycket färg, mycket intensitet. Det var en intensiv tid, och en rolig tid.

MARTIN THÅSTRÖM

FOTO: PRIVAT

Lucia Briones,
bildkonstnär.

Marknaden flyttar in

Fri hyressättning i nyproducerade lägenheter är första steget mot fria marknadshyror i hela hyresbeståndet. Fastighetsägarna och Centerpartiet har krokarm för att i tre steg omvandla hyresmarknaden.

Martin Hofverberg är chefsekonom på Hyresgästföreningen. Han framhåller att det system som infördes 2006, och som gjorde det möjligt att sätta högre hyror i nyproducerade lägenheter, fungerat ganska bra. Även om Fastighetsägarna främst sett det som en krycka för ett i grunden dåligt system så har systemet bevisligen använts och klarat att hantera de svårigheter som dykt upp under åren.

Redan i dag är det många fastighetsägare – särskilt i områden med stor efterfrågan – som sätter hyran själva utan förhandlingar. Men fastighetsägaren riskerar att senare få hyran prövad och kanske sänkt när den prövas mot andra lägenheter i bruksvärdesystemet.

Det kan bli dyrt för fastighetsägare att själva sätta hyran utan förhandlingar. I fjol fick drygt 60 hyresgäster i Uppsala stora hyressänkningar. Hyresvärden hade avbrutit förhandlingarna och själv satt hyran. Både hyresnämnden och hovrätten gick på Hyresgästföreningens linje och sänkte hyrorna med upp till 3 500 kronor i månaden.

Den här typen av förhandlingar och prövning av de hyror som fastighetsägare satt kommer inte längre bli möjliga enligt januariöverenskommelsen och den utredning som nu arbetar.

Det är redan i dag höga hyror i nyproducerade lägenheter. Inte heller med det nya systemet kommer fastighetsägarna kunna räkna med några större hyreshöjningar, utom möjligtvis i vissa områden.

– För Centerpartiet, som varit drivande för dessa förändringar i januariöverenskommelsen, är det främst en maktfråga. Precis som med LAS. De vill inte att hyresgäster ska kunna förhandla kollektivt. De vill ha ett systemskifte, där första steget är nyproduktionen. Nästa steg är att få bort oss från det övriga hyresbeståndet. Strategin har Fastighetsägarna redovisat öppet på sina seminarier, säger Martin Hofverberg.

Ett första steg

Strategin går, enligt Martin Hofverberg, ut på att i ett första steg få till fri hyressättning vid nyproduktion. Där är hyrorna redan höga. Enskilda hyresgäster kommer på kort sikt inte få särskilt mycket högre hyror. Men det är bara ett första steg. Det är därför Hyresgästföreningen så envetet kommunicerar att det liggande förslaget inte bara handlar om hyresnivån och förhandlingssystemet i nyproducerade lägenheter. De ser detta som första steget mot marknadshyror i hela hyresbeståndet. ►

Martin Hofverberg,
chefsekonom på
Hyresgästföreningen.

Martin Hofverberg menar att detta är en klassisk maktfråga mellan högern och vänstern. Högern vill ha färre regleringar och tycker att det mesta sköts bättre av marknaden. Han tror att det är huvudorsaken till att förslaget finns med i januariöverenskommelsen.

– Centerpartiet vill riva ner de gamla korporativistiska system vi haft i Sverige och få bort intresseorganisationernas inflytande på ekonomin, som facket och Hyresgästföreningen. Det syntes tydligt i Centerns krav i januariöverenskommelsen.

En utredning utformar nu ett förslag om marknadshyror i nyproducerade lägenheter. Sannolikt kommer det likna det gamla systemet med presumtionshyra. Sedan 2006 har presumtionshyressystemet (undantagshyror) varit i bruk. Systemet infördes på grund av snabbt stigande byggkostnader. Nya, dyra fastigheter skulle samsas på samma marknad som byggnader som tidigare byggts till betydligt lägre priser. För att göra det möjligt att behålla bruksvärdet infördes presumtionshyressystemet. Fastighetsägare fick möjlighet att när de byggde nytt ta ut högre hyra

de första 15 åren. Därefter slussas lägenheterna in i bruksvärdessystemet.

Den stora skillnaden med det nya förslaget är att hyrorna sätts av fastighetsägarna själva utan möjlighet till förhandlingar. Sannolikt kommer det inte drabba så många på kort sikt, men förändringarna kommer att smyga sig på åren därefter.

– I de årliga förhandlingarna försöker vi alltid ge lägre höjningar för nybyggda lägenheter, till och med nolla dem vissa år, säger Martin Hofverberg.

Inga kollektiva förhandlingar

I det nya systemet finns inget utrymme för kollektiva förhandlingar. Då raderas det gamla systemet där de höga hyrorna gradvis blivit lägre genom årliga förhandlingar och till slut legat på samma nivå som övriga lägenheter.

– Det nya systemet ger fastighetsägarna rätt att genom ett tariffsystem hålla sig à jour med marknadsutvecklingen. Då kommer hyrorna hållas uppe över tid och aldrig sjunka. Det kommer hyresgästerna märka.

På sikt leder det till två typer av lägenheter på marknaden. Nyproducerade lägenheter som aldrig blir "äldre" och vars hyreshöjningar inte är förhandlingsbara; samt resten av hyresbeståndet vars hyror styrs av bruksvärdet och förhandlingar. Det innebär att det hela tiden blir allt fler lägenheter med fri hyressättning.

Det här tyder på att de som vill driva igenom förändringen i själva verket vill se ett större systemskifte.

– Fastighetsägarna har beskrivit att detta är något de planerat att genomföra i tre steg. Nästa steg är att marknadsanpassa hyrorna i lägenheter som blir lediga. Tanken är att enskilda individer ska hållas skadelösa. Ingen enskild person drabbas när en hyresgäst flyttar in i en nyproducerad lägenhet. Samma sak är det om en hyresgäst tecknar ett nytt kontrakt och flyttar in i en äldre lägenhet med en marknadsanpassad hyra. Den hyresgästen accepterar ju själv en hyra som är mycket högre än vad grannarna betalar.

I USA har den här typen av system lett till att fastighetsägare medvetet hållit igen på underhåll och på andra sätt försökt få hyresgäster att flytta för att lösgöra lägenheter och få in hyresgäster som är beredda att betala högre hyror.

Marknadshyror för alla bostäder

Det tredje steget i Fastighetsägarnas plan, menar Martin Hofverberg, är att införa marknadshyror i hela bostadsbeståndet. Reformen har då normaliserats genom de föregående stegen.

Martin Hofverberg betonar att Hyresgästföreningens mål inte är att hålla alla hyror långt under marknadspris utan att skapa en marknad i balans. Det tror han inte sker genom förändringar av hyreslagstiftningen.

Hyresgästföreningen pekar istället ut tre områden som staten måste ta itu med för att skapa en bättre balans på hyresmarknaden: bostadsfinansiering, markpolitik och skatterna.

– Det krävs mycket mer statligt engagemang. Vi har nyligen presenterat en idé som vi kallar Förmånligt byggglån, där vi vill att staten lånar upp och lånar ut 29 miljarder till byggandet av hyresrätter per år.

Hyresgästföreningen vill även se en markreform. I dag kan kommuner strunta i att bygga lägenheter.

Hyresgästföreningen vill överföra planmonopolet från kommunerna till regionerna, eller styra kommunerna hårdare. Dessutom vill de återinföra fastighetsskatten och ha ett system där olika boendeformer beskattas mer rättvist. De menar att borttagandet av fastighetsskatten resulterat i att fastighetsvärdena rusat iväg, vilket lett till att byggkostnaderna ökat.

Sedan slutet av 1960-talet bestäms hyran enligt den så kallade bruksvärdesprincipen. Då övergavs det system av hyresreglering som infördes under krigsåren. Sedan dess förhandlar fastighetsägare och hyresgäster och enas om en hyra som ligger i nivå med andra lägenheter med ungefär samma standard och läge. Kommer de inte överens avgörs frågan i hyresnämnden. Bruksvärdesystemets syfte är att efterlikna ett marknadssystem och samtidigt utgöra en spärr mot oskäliga hyror och trygga besittningsrätten.

Bruksvärdet skiljer sig ofta från marknadsvärdet. Speciellt om det råder brist på hyreslägenheter blir marknadsvärdet högre. I Skinnskatteberg går det att få en lägenhet direkt. Få är sannolikt beredda att betala mer än bruksvärdet. Annat är det i storstadsområdena.

Konsultföretaget Ramböll gjorde för ett par år sedan, på uppdrag av Hyresgästföreningen, en uppskattning av vad införandet av marknadshyror skulle innebära. I Botkyrka skulle en tvårummare öka från 5 800 till 6 900 kronor i månaden. En tvåa i Stockholms kommun antogs öka drygt med 3 000 i månaden. I innerstan skulle hyresgästerna riskera fördubblad hyra.

Höjningarna ligger i nivå med Finanspolitiska rådets beräkningar. De har räknat ut att marknadshyror skulle innebära hyreshöjningar för i princip alla hyresgäster i landet och allra mest i storstäderna. Fastighetsägarna skulle i ett system med marknadshyror öka sina hyresintäkter med 27 miljarder per år.

Inte längre möjligt att förhandla

I förslaget till marknadshyror för nybyggda lägenheter blir det inte längre möjligt att förhandla om hyran som fastighetsägaren bestämt. För tre år sedan föreslog en statlig utredning vissa förändringar av presumtionshyressystemet. Systemet skulle bibehållas men förändras. Det motsatte sig Fastighetsägarna. ➤

"Det krävs mycket mer statligt engagemang."

I ett särskilt yttrande krävde de att presumtionshyres-systemet skulle skrotas. På sikt förordade de friare hyressättning för hela hyresbeståndet.

– Det är märkligt att bland alla de remissvar som lämnades på den utredningen så väljer de i januariöverenskommelsen att bara lyfta fram Fasighetssägarnas synpunkter när de formulerat direktiven till utredningen om marknadshyror.

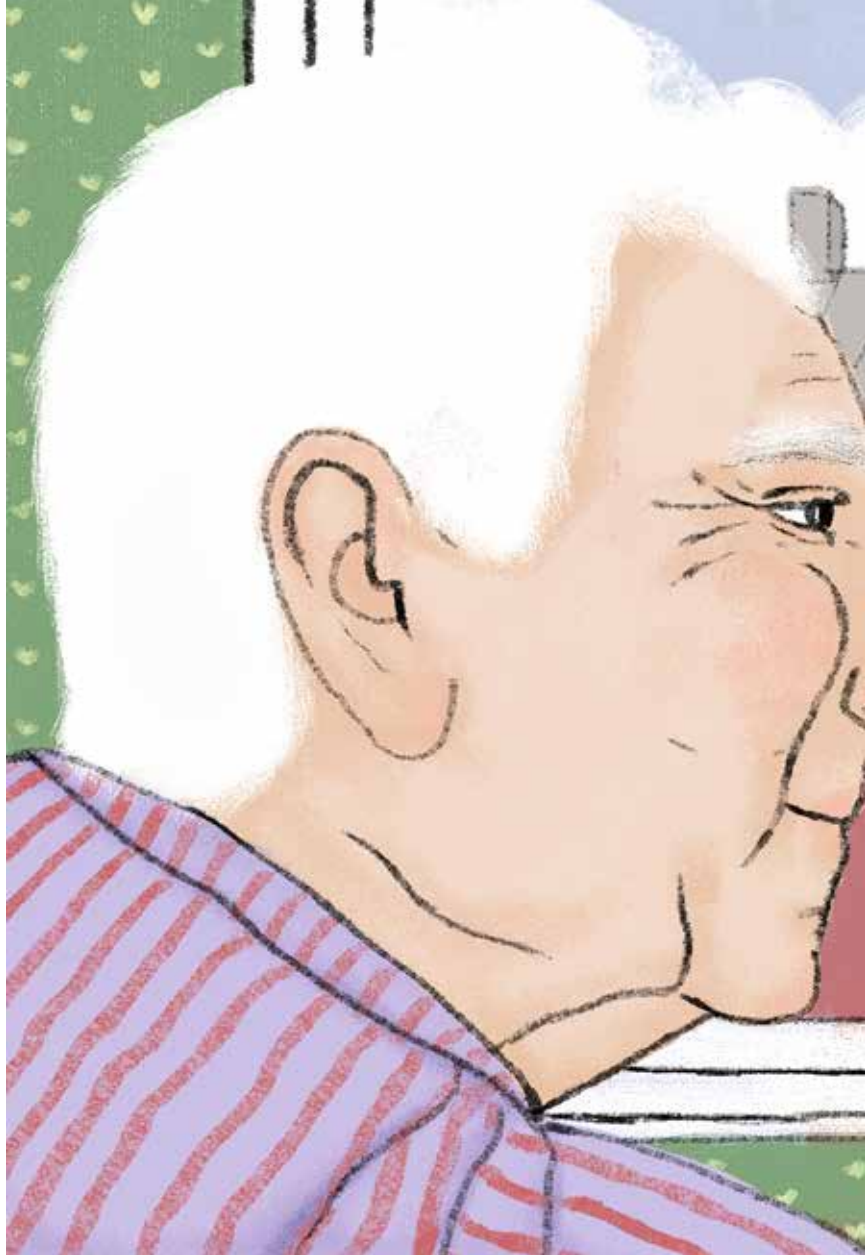
Det säger Lars-Fredrik Andersson, docent vid Umeå universitet. Han ingår i en grupp som granskat direktiven till utredningen om fri hyressättning i nyproduktion (Bostad 2030).

Han ifrågasätter Fastighetsägarnas påstående att byggkostnader och hyror blivit dyrare på grund av presumtionshyressystemet. I en studie har han jämfört byggkostnaderna för de lägenheter som byggts under tiden presumtionshyressystemet varit i kraft, med bostadsrättslägenheter som byggts under samma period.

– Statistiken visade att byggkostnaderna ökade snabbare för bostadsrätter jämfört med hyresrätter med presumtionshyra. Det tyder snarare på att fri prissättning leder till ökade byggkostnader, säger Lars-Fredrik Andersson.

Haft en prisdämpande effekt

När parterna inte kommit överens om hyran har det nästan alltid berott på att Fastighetsägarna begärt en högre avkastningsränta än vad Hyresgästföreningen ansett vara skälig. Dessutom har både en tidigare

Lars-Fredrik Andersson,
docent Umeå
universitet.

statlig utredning och Finanspolitiska rådet konstaterat att förhandlingarna lett till något lägre hyror.

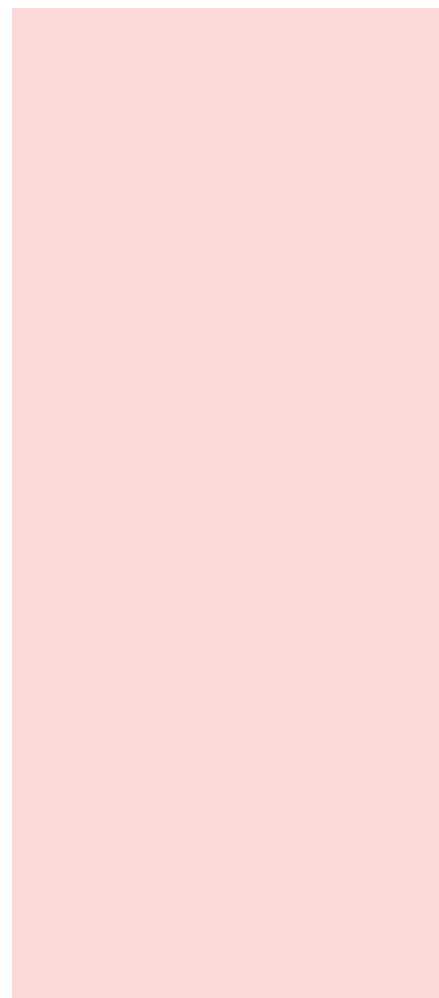
– Allt pekar på att systemet med förhandlingar haft en viss prisdämpande effekt, vilket vi också fann i vår studie.

Han tycker inte heller att det är självklart att det byggs fler hyreslägenheter för att det blir möjligt med högre hyror i innerstan.

– Det går inte att bygga så mycket mer där. Det är inte säkert att fastighetsägare vill bygga i ytterområdena, där det inte går att ta ut så mycket högre hyra än vad som tas ut redan i dag. Jag tror inte att man ska ropa på mer marknad utan snarare mer politik, säger Lars-Fredrik Andersson.

Staten skrotade den gamla bostadspolitiken på 1990-talet. Subventionerna ansågs för dyra. Men den ersattes aldrig av något nytt.

– Många kommuner sköter inte sin bostadsförsörjning och de låter Fastighetsägarna styra bostads-

politiken. De måste bli mer aktiva, upplåta mer mark för bostadsbyggande och sätta press på bostadsföretagen.

Kommuner väljer i dag ofta att sälja mark när de får mest betalt.

– Kommuner bör sälja mark för bostäder kontinuerligt, oavsett om det är bra eller dåliga tider, med krav på att de som köper marken använder den på ett sätt som kommunen bestämt. Det skulle få ner priserna.

Kostnaderna har skenat

Svängningarna leder till att det blir onödigt dyrt att bygga. Under krisen på 1990-talet blev 100 000 av med sina jobb i byggindustrin. Lika många behövde sedan anställas några år senare.

– Det har bidragit till att kostnaderna skenat och är ytterligare ett argument för ett mer långsiktigt och kontinuerligt byggande. Byggsektorn hade ungefär samma produktivitetsutveckling som övrig industri fram till 1980-talet. Därefter har den sektorn tappat rejält. Vi vet inte riktigt varför. Avregleringen har i alla fall inte inneburit ökad produktivitet.

I debatten påstås ofta att det utomlands är lättare att hyra en lägenhet. Att det skulle bero på att de har fri hyressättning.

– Jämför vi olika länder har de flesta länder något parallellt system till marknaden som är rejält subventionerat eller avsedd för speciella grupper, säger Lars-Fredrik Andersson.

Även i ett marknadsliberalt land som Storbritannien bor många i sociala bostäder. Det är inte så enkelt att det finns något land som överlåtit allt till marknaden och sedan inte behövt gå in med åtgärder. Alla länder har varit tvungna att hitta olika system för att rätta till de problem som uppstår på bostadsmarknaden.

– Det handlar i grund och botten om att alla ska ha rätt att bo någonstans. Även de som inte kan efterfråga bostäder på en marknad. Det är en grundläggande mänsklig rättighet. Det är politikernas uppgift att lösa det, avslutar Lars-Fredrik Andersson.

TEXT: **HASSE HEDSTRÖM**
ILLUSTRATION: **ISABEL FAHLÉN**

Så blir ditt 2021

Är 2021 året då världspolitikens eländen kryper närmare inpå, eller skymtar vi äntligen ljuset i mörkret? Som tur väl är står allt redan skrivet i stjärnorna – läs Rötts horoskop om krafterna som kommer ledsaga dig genom det nya året!

Vattumannen

20/1-18/2

Angela Davis

Världens mysterier är aldrig ett oövervinnligt hinder för dig, men för att förstå ordningen i kaoset måste du nu vända på perspektiven. Våga betrakta objekt och händelser från ovana vinklar. Det blir nu extra viktigt att tänka på fotarbetet när du ger dig in i en ny strid. Huvudlös lycka är för dumskallar; undersök innan du talar.

Fiskarna

19/2-20/3

Rosa Luxemburg

Otrygghet förklädd till flexibilitet riskerar att överväldiga dig och människor i din närhet. Använd din intuition för att råta ut frågetecknen som uppstår på vägen. Dra fördel av ditt element – där andra ser ett gåtfullt mörker ser du en oreda som är ditt hem. Sök och du skall finna; kämpa och du skall vinna.

Väduren

21/3-19/4

Alexandra Kollontaj

Fråga dig vad du har gjort för att ställa politiker och ledare till svars: om du skäms över svaret behöver du göra mer, och om du är nöjd med din insats behöver du fördubbla den. Följ devisen "stolt men inte nöjd" för att hitta rätt riktning i alla verksamheter. Akta dig för övermod i handling och bejaka ödmjukhet i din vardag.

Oxen

20/4-21/5

Karl Marx

Tvillingarna

22/5-21/6

Ernesto "Che" Guevara

Kräftan

22/6-22/7

Patrice Lumumba

Det gångna året har inte varit nådigt mot någon, men allra minst mot dig. Inför det nya som kommer gäller det att stålsätta sig och hitta en trygg plats att försvara sig utifrån. Om du vill vara framgångsrik i kärlek eller ekonomi, satsa då hellre på strategi än på taktik. Kom ihåg: om det inte går att bygga broar, gräv då tunnlar.

Lejonet

23/7-22/8

Antonio Negri

Allt är tillåtet i kärlek och krig, och krig är en fortsättning på politiken med andra medel. Den som är bäst rustad överlever längst – det som komma skall kommer kräva uppoffring, i såväl kärlek som krig och politik. Nya, dynamiska tider kräver nya tider av deltagande i alla sammanhang: lär dig att leda genom att ledas.

Jungfrun

23/8-22/9

Fred Hampton

Året som kommer kan erbjuda mycket nytt, om du låter dig dras med i hänförelsen. Varför inte samla på dig lite nya erfarenheter? Att bli bortburen av en polis vid en klimatblockad eller att lämna en uppviglande lapp vid kaffeautomaten på jobbet kan ge både dig och andra den energi som krävs för att orka vidare. Ta hand om dig.

Vågen

23/9-22/10

Ursula K. Le Guin

Skorpionen

23/10-22/11

Du är van vid att stilla betrakta och bida din tid i väntan på rätt läge, men lugnet före den nu annalkande stormen är bedrägligt. Kanalisera dina kritiska samt offensiva förmågor i varje strid och dominera genom slughet. Du har i slutändan alternativen att antingen gräva ner dig i dunklet eller att söka styrka i mångfald.

Skytten

23/11-21/12

Dolores "La Pasionaria" Ibárruri

Nya erfarenheter väntar på dig, om du är redo att acceptera din lott och göra din plikt genom eländet. Situationen ligger i dina händer. Såväl kärlek som politik innehåller moment värda att utforska, men ansträng dig inte mer än nödvändigt – unna dig pauser när helst det ryms i dagordningen. Det kommer att behövas.

Stenbocken

22/12-19/1

Du ser samtiden bereda vägen till barbari, men ser också hundra möjliga stigar sprida sig framför dina fötter. Utmaningen ligger i att söka rätt förståelse av förutsättningarna och att inte stänga dig fram i alla lägen. 30 år av svek har perforerat grunden du står på, din uppgift är att gräva bort och gjuta om. Du handlar, alltså är du.

"Inte ens när vi blir mördade kallas vi svenskar"

Okuvlig, glad och alltid beredd med en välformulerad replik. Vem finns bakom superdebattören och dramatikern America Vera-Zavala, en av den antirasistiska rörelsens portalgestalter?

Samma morgon som intervjun med America Vera-Zavala ska göras toppar Aftonbladet med rubriken "Våldsamma gängen som skapar skräck". Ett par dagar tidigare har Swedbank redovisat en vinst på 6,8 miljarder och på gatan utanför cyklar mörkhyade cykelbud i vansinnestempo runt i städernas nya leveransslaveri för att snabbt se till att medelklassen i bostadsrätterna får sin specialbeställda mat, de som inte orkar gå ut och är rädda för corona. Samma ombonat ängsliga som mysryser på kvällen åt evighetslånga TV-serier med unga mörkhyade farliga män.

De normerande berättelserna som skapar "den andre" och hur skickligt blicken riktas bort från den ekonomiska makten och skapar splittring bland dem som borde hålla ihop. Den processen är i fokus för America Vera-Zavalas nyutkomna självbiografiska roman *Svartskalle – en svensk historia*. En bok full av raseri, men också av sorg och smärta.

För vad var det som hände med sagolandet Sverige? Det Sverige hennes vänner runt om i världen fortfarande kan få något drömskt i blicken av. Det Sverige som en gång stödde ANC, det Sverige som arbetarrörelsen kämpat för sedan slutet av 1800-talet. Det jämlika, rättvisa, nästan-socialistiska drömlandet.

– Sverige är mycket mer likt ett latinamerikanskt land idag, med stenhårda gränser och djupa klyftor mellan olika grupper, säger America Vera-Zavala.

Hon är född i Bukarest i Rumänien, med en mamma från Peru och en pappa från Chile. Mamman studerade teaterregi men var tvungen att komma till Sverige och städa ihop pengar, sedan gick flytten till Fisksätra utanför Nacka när America Vera-Zavala var tre år.

– Vårt möblemang hade vi hittat i källaren och kläderna var från Små Smulor, men välfärdssamhället fungerade fortfarande, och jag är uppväxt i en familj med mycket kulturellt kapital. Vi tittade på film, vi läste. Vi hade inga böcker, men biblioteket fanns ju. Vi hade inga pengar, men det var inte utslagsgivande som det är idag.

– I skolan, som nu är totalförstörd, möttes man över klassgränsen.

Vem får synas?

En scen som biter sig fast från boken är när en förväntansfull America Vera-Zavala ska gå på kulturgala och har klätt sig riktigt fin, varit hos frisören och lånat vackra smycken. Sen kommer hon till galan och möts av miljonärssonen Jonas Bonnier i skrynklig kostym. Jonas Bonnier har då skrivit boken om Helikopterrånarna och går omkring och håller hov inför media och säger att han är så fascinerad av de här rånarna. America Vera-Zavala konstaterar i boken att samtidigt har Jonas Bonnier och hans syskon blåst halvsystemen på hennes del av arvet, fyra gånger så mycket som Helikopterrånarna stal: 400 miljoner kronor. ▶

America Vera-Zavala är författare och regissör, för tillfället aktuell med självbiografin *Svartskalle* och pjäsen *Halalteater*.

America Vera-Zavala

Ålder: 44 år

Bor: Stockholm

Familj: en underbar man, tre barn, gudbarn, syskonbarn, syskon, föräldrar och vänner

Yrke: Dramatiker, aktivist, kulturskribent och författare

Gjort tidigare: Svensk ordförande för globala rättviserörelsen Attac på 1990-talet, böckerna *Global rättvisa är möjlig* och *Deltagande demokrati*, pjäserna *Svenska Hijabis*, *Muslim Ban* och nu senast en filmatiserad version av *Dumar*

Aktuell med: Självbiografiska romanen *Svartskalle – en svensk historia* (Ordfront)

Regisserar nu: *Halalteater*, en humoristisk pjäs om tro, identitet och att försöka passa in. Premiär 20 november på Östgötateatern, av och med Diyari Mahmoud

"Då var också löftet till mig själv att våga gräva i det som gör ont."

I vems intresse är skurken utvald och får synas? Vem är det som inte syns? En central fråga i boken. Under den nyliberala epoken skiftas huvudskurken från "kommunisten" till "muslimen". Vad betyder det? Hur hänger rasproblematiken ihop med klass? Internt inom vänstern har vi anledning att verkligen reda ut det, så att vi inte bekämpar varandra, menar America Vera-Zavala.

– Det kommer ju som en effekt av hösten 2015. Vi som pratar om representation anses av andra i vänstern splittra vänstern, nästan som att det är vi som vrider blicken hos arbetarklassen åt fel håll. Därför har jag verkligen ansträngt mig för att skriva fram klass. Klass är en stor och viktig del av exil och invandring.

– Arbetsmarknaden idag är ju både en spegling av ett klassamhälle men också en spegling av hur rasismen ser ut och fungerar. Vilka är det som jobbar för Foodora som flänger runt på de här cyklarna? Vilka är det som kör bussar och tunnelbanor, som jobbar i hemtjänsten? Väldigt många med utländsk bakgrund.

– Vi kan ju också se det nu i coronapandemin, vilka är det som är mest trångbodda, som blivit smittade i högre grad?

America Vera-Zavala träffade och samtalade med den franske författaren Didier Eribon, författare till *Tillbaka till Reims*, på Bokmässan 2018. Hon frå-

gade honom hur han orkade vara så brutalt ärlig om sig själv. Didier Eribon svarade att det är en sak att prata om strukturer, men man måste också ge exempel på strukturer. "Hans svar blir min ledstjärna", skriver America Vera-Zavala i boken.

– Det här mötet 2018, det var som den sista pushen jag behövde. Jag hade gått ganska länge och tänkt: ska jag, ska jag inte? Jag hade lite hoppats att kanske någon annan skulle skriva en sån här bok, så att jag skulle slippa. Det var lite så. Och sen är det som att jag någonstans bestämmer mig för att nu gör jag det här. Då var också löftet till mig själv att våga gräva i det som gör ont, att försöka både skriva om den här offentliga jag men också vad som finns bakom. Jonas Bonnier-texten är ju väldigt mycket jag. Den lilla flickan som alltid såg till att vi, tillsammans med mamma, hade det fint, att vi var fina och propra.

Tre händelser som triggar

Tre triggerpunkter som "får smärtan att explodera" för America Vera-Zavala är: Utöya, Refugees welcome och Trollhättan; mordet på Kronogårdsskolan.

– Anton Lundin Pettersson, inte ens han behandlas eller kallas rasist. Och SVT:s reporter ställer frågan till Trollhättans informationschef hur han ser på

Klimat. Utöver kultur och rättvisefrågor är America Vera-Zavala också engagerad i klimatet.

att Kronogårdsskolan är ”en extremt segregerad skola med extremt få svenska barn”, säger hon och fortsätter:

– Inte ens när vi blir mördade blir vi kallade för svenskar! Och bara en månad senare stängs de svenska gränserna.

Utöya 2011 är det terrorattentat som berört henne allra mest.

– Jag hade precis fött barn. Vi åkte till ambassaden, jag, min man och barnet och lade blommor. Där sätts någonting igång. Men Fremskrittspartiet får bilda regeringen med Höyre år 2013. Det är som om man inte förmår förstå rasismen. Att det ena inte har med det andra att göra.

– När det gäller 2015 blir sorgen djup därför att det börjar så hoppfullt, med Refugees welcome, människor visar sig från sin allra finaste sida. Folk skänker, folk jobbar ideellt, de upplåter sina hem och hjärtan för de som flytt hit.

– Nu är det mer uppfattningen att folk flyr för att de vill störa oss.

När intervjun hålls pågår ett upprop på SR och SVT om att även rasifierade journalister upplever att de blivit utsatta för diskriminering. Hur har du reagerat på de avslöjandena?

– När jag hör om vad som händer på SVT och SR, hur journalister med invandrarbakgrund diskrimineras, så är det en förnedring av mig också. Om jag trodde att jag var ensam om mina erfarenheter hade jag aldrig skrivit boken, vi är många som har dem.

Psst! Vinn America Vera-Zavalas bok – vi lottar ut ett ex bland de som skickar in synpunkter om Rött. Adress på sidan 2.

Det personliga är politiskt sa man på 1970-talet, är det så?

– Ja, det är inte var och ens problem, det är en politisk fråga.

Du skriver väldigt personligt både om dig själv, men också om närstående, som din mamma. Hur har hon reagerat?

– Mamma är inte arg på mig.

Du framstår ju ofta som så glad och energisk, men tidigt i boken står det: ”Att jag redan som liten hade förstått att vinna är att visa sig stark, även i ögonblick då man kanske är som svagast”.

– Jag är övertygad om att jag delar den upplevelsen med väldigt många invandrarflickor och -kvinnor. Det här skalet som jag har byggt upp. Men även när man blir attackerad av de man minst tror man ska bli attackerad av på de märkligaste ställen. För att behålla min värdighet måste jag hantera det här. Det är oerhört smärtsamt. Om jag skulle säga hur jag verkligen reagerar skulle allting gå åt helvete. Det finns ju ingenting värre än att vara så uppriktigt i sociala sammanhang.

– Numera finns det ju en sorts förståelse för hur män behandlar kvinnor, men den förståelsen har ännu inte kommit till oss med annan etnisk bakgrund. Men det kan förändras, det visar ju feminismen. Det finns starka kopplingar mellan feminism och antirasism, där finns mycket att lära.

Du skriver att luften går ur dig när Ortens bästa poet ska läggas ner och att du inte längre orkar gå upp till ännu en teaterdirektör och försöka sälja in en pjäs om antirasism, att du vill hitta en annan väg. Hur ser vägen ut nu?

– Sedan 2018 har jag bestämt mig för att jag ska sluta göra teater. Jag bestämde mig för att sluta när boken kommer ut. Det här kanske blir det sista jag skriver. Det finns en trötthet hos mig, blandad med sorg. Det som också finns är klimatfrågan, som jag är enormt engagerad i. Samtidigt är jag mitt uppe i ett 1,5-års kontrakt på Östgötateatern där jag stormtrivs och bland annat fått göra film för första gången, *Dumar*, om tre somaliska kvinnor.

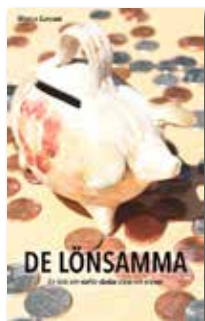
– Så det är både den här känslan av att det kanske är dags att lämna, och det kanske är dags att arbeta med klimatfrågan. De tankarna finns absolut.

TEXT: ÅSA MATTSSON FOTO: AGNES STUBER

Recensioner

Viktig granskning av nya skolan

De lönsamma
Marcus Larsson
(Tankesmedjan Balans)

BOK. Den lilla men vansinnigt produktiva tankesmedjan Balans har på kort tid lyckats bli oersättliga i välfärdsdebatten. Tankesmedja förresten – de liknar mer granskande journalister varav Marcus Larsson utgör ena halvan. I sociala medier är han Sveriges ettrigaste granskare av marknadsskolan. Boken är en sammanfattning av hur skolsystemet är riggat för att skapa ojämlikhet. En bra snabbrepetition för alla som vet att marknaden förstör skolan. Men jag saknar Marcus Larssons raka språk från sociala medier. Här blir det lite krokigare och snällare, helt i onödan.

Jonas Wikström

– Vi har kanske glömt bort den enkla kärnan i klimatfrågan och varit livrädda för att se den i vitögat.

Regissören Nathan Grossman, om filmen *Greta*, i DN Kultur.

Systemet som knäcker redan sjuka

Avslagsmaskinen
Niklas Altermark (Verbal)

BOK. Din sjuksäng står i en stuga med utedass utan rinnande vatten. Dit var du och dina två barn tvungna att flytta när du fick avslag på sjukpenning från Försäkringskassan, trots läkarintyg på att du är för sjuk för att arbeta. De sjuka har inte blivit friska. Bara fattiga. Med Alliansens arbetslinje som fortsatt overrideologi har Försäkringskassan satt i system att slänga kroniskt sjuka ur sjukförsäkringen genom att påstå att de borde kunna få något hittepå-jobb. Så knäcks medmänniskor, och så vältras kostnader från stat till kommuner. Läs boken. Var du inte förbannad innan, så blir du. **Åsa Mattsson**

FOTO: FOLKETS BIO

Yalda – förlåtelsens natt
Regi: Massooud Bakhshi

FILM. 22-åriga Maryam är dömd till döden efter att oavsiktligt ha dödat sin man. Hennes enda chans att överleva är att få förlåtelse av Nassers familj i direktsänd TV. Det liknar ett modernt gladiatorspel, där publiken får rösta för om hon ska förlåtas eller inte. Det är svårt att sätta sig in i rollens öde, kanske för att hela situationen är så absurd. Att detta förekommer i verkligheten i Iran gör det hela om möjligt ännu svårare att ta in.

Maria Carlsson

FOTO: TIRABIT

Greta
Regi: Nathan Grossman

FILM. Alla har hört om Greta. Om hur det började med ett plakat utanför riksdagen. Hur hon seglade över Atlanten. Men i den här känslomässiga och intima dokumentären får vi faktiskt följa henne nära inpå, höra hennes egna ord, se hennes personliga kamp. Tittaren får en inblick i livet med autism, både det dåliga och det bra. Och Gretas budskap är tydligt genom hela filmen: klimatet kan inte vänta.

Agnes Stuber

Världens jämlikaste land?
Erik Bengtsson (Arkiv)

BOK. Boken påvisar att Sverige historiskt sett varit minst lika ojämlikt som andra länder. Men hur blev Sverige då världens jämlikaste land? För Erik Bengtsson handlar det om rörelse: en stark vänster i en bred allians med småbönderna drev igenom radikala reformer. Jag hade önskat en djupare analys och hur en motsvarande rörelse kan byggas igen. Men det är en hoppingivande bild: vi är inte vad vi är, vi är vad vi gör. **Samuel Carlshamre**

FOTO: FOLKETS BIO

Rocks
Regi: Sarah Gavron

FILM. 15-åriga Rocks står med sitt tjejgäng och ser ut över Londons finansdistrikt. Det är nära fågelvägen – långt borta på alla andra sätt. Men en dag ska hon bli rik. Sen sticker hennes mamma och lämnar henne med en lillebror att ta hand om. Nu börjar jakten på pengar och kampen för att hålla sig undan mynigheterna. En underbar film om systerskap och gemenskap, men också om ensamhet.

Maria Carlsson

VINN EN BOK!

Skriv till oss vad du tycker om det här numret. Adressen hittar du på sidan 2.
Du kan också lösa korsordet på baksidan och ha chans att vinna en bok.

Ovärderligt bidrag till att tänka fritt

Om man älskar frihet

Nina Björk
(Wahlström & Widstrand)

BOK. Det var länge sedan jag blev så entusiastisk av en bok som av Nina Björks *Om man älskar frihet: tankar kring det politiska*. På ett sätt är det underligt. Det är trots allt en bok som nästan helt handlar om begränsningar: om de saker i våra föreställningar och förutsättningar som hindrar oss från att, med senkapitalismens kanske allra mest utnötta klyscha, förverkliga oss själva.

Det är nämligen Nina Björks credo att vänstern måste våga äga idén om frihet och frigörelse. Hennes ansats är uttryckligen "...att visa att vårt nuvarande produktionssätt – kapitalism – kan vara svårt att förena med individuell frihet. Jag har nämligen tyckt mig märka att många är av motsatt åsikt."

De bästa styckena i boken handlar om att tänka igenom några av de mest definierande dogmerna i vårt samhälle: den politiska idén om meritokratisk fördelning som det högsta goda, och den ekonomiska idén om rationalitet

som människans väsen. I båda fallen visar Nina Björk inte nödvändigtvis att de är falska – att vi är irrationella varelser och att meriter inte borde spela någon roll till exempel – så mycket som att de är ideologiska. Det vill säga: de är antaganden vi fått oss ipräntade, snarare än sådant som håller streck inför verkligheten.

En förklaring till att jag blir så glad av boken är nog just detta: den här sortens ideologikritik skapar gärna en känsla av tänkandets förmåga och kraft. Insikten att antaganden som även de av oss som är kritiska mot samhället lätt accepterar osedda, faktiskt inte är nödvändiga öppnar upp horisonter som i sig är frigörande. I förlängningen återstår att bryta med de fenomen som rent konkret hindrar oss från att leva fritt och leva väl, och till det krävs mer än idéer. Men genom att visa hur vi kan tänka annorlunda och tänka friare har Nina Björk gett ett ovärderligt bidrag till det arbetet.

Samuel Carlshamre

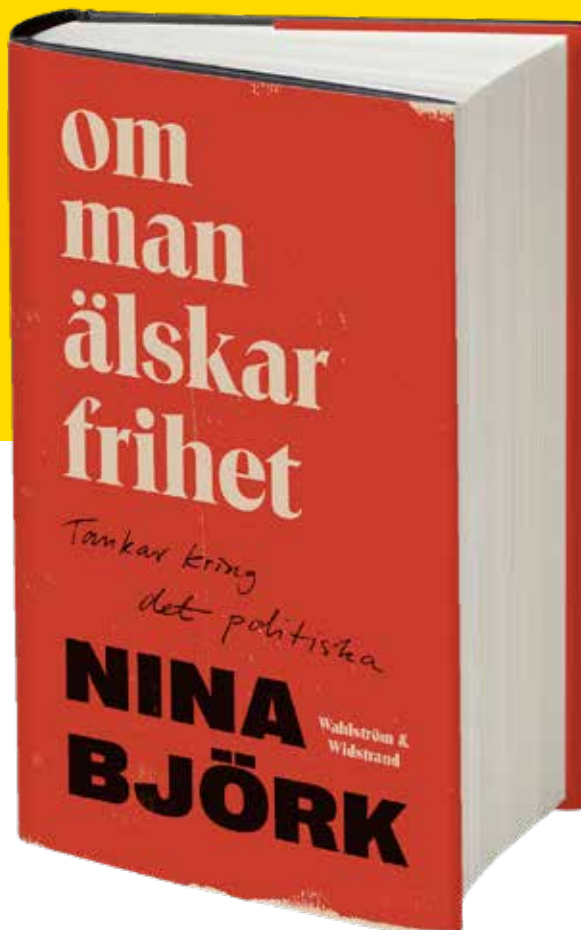

FOTO: NETFLIX

The Queen's Gambit

Netflix

Regi: Scott Frank, Allan Scott

SERIE. Aldrig innan har schack varit så spännande som i höstens snackis, miniserien *The Queen's Gambit*. I 1950-talets USA växer Beth Harmon upp föräldralös på ett barnhem där hon kommer i kontakt med schack – men också lugnande medel som ges till barnen. Hon blir beroende av båda.

Tittaren fattar inte genast tycke för huvudrollen, hon är egentligen inte särskilt sympatisk. Ändå hejar jag på henne genom seriens gång, i hennes strävan att ta sig från ingenting till världstoppen. I schack.

En passande serie i vintermörkret, i vilket vi behöver hitta nya intressen och tidsfördriv när samhället runt oss stänger ner och sociala interaktioner blir lidande.

Agnes Stuber

FOTO: OLIVIER HANSEN

Rörelsen måste hänga ihop

EU-parlamentariker Malin Björk om vänsterns kamp för klimaträttvisa i EU-parlamentet.

Hur fungerar arbetet i miljöutskottet? Vilka möjligheter och utmaningar finns det?

– Miljöutskottet har blivit det största och tyngsta utskottet i EU-parlamentet, vilket säger något om hur viktig frågan har blivit. Det kan vi tacka opinionen för. Vänsterpartiet är en viktig röst i utskottet eftersom det sitter högerkonservativa ledamöter där som inte vill att något ska hända i miljöfrågor. De socialdemokratiska partierna har tagit ett grönt steg men är fortfarande alldeles för pragmatiska och villiga att kompromissa över blockgränsen. Vår roll blir att pusha på och insistera på att vi inte kan lägga oss på en miniminivå när det kommer till klimat och miljö.

– Det som skiljer ut oss är vår systemkritik. Miljöpartierna har inte alls samma förståelse för hur kapitalism och klimatkris hänger ihop. För oss som är den progressiva rösten i utskottet är trycket utifrån helt avgörande. Det finns en mycket större förståelse bland de folkliga rörelserna för att planeten inte klarar av den rådande rovdriftskapitalismen. De parlamentariker som kommer från länder där miljörörelsen är stark är mycket mer fokuserade på miljö och klimat, de duckar inte för de svåra frågorna som andra parlamentariker gör.

Vad är aktuella frågor som behandlas i miljöutskottet?

– Vi håller på att ta fram en klimatlag, en strategi för biologisk mångfald och ett paket för cirkulär ekonomi. Generellt handlar det om att sätta politiska ambitionsnivåer för miljö- och klimatarbete. Vissa menar att det är tekniken som driver utvecklingen men vad jag ser är att tekniken följer efter när den politiska viljan finns.

– Det är viktigt för Vänsterpartiet att EU:s budget ska stödja klimat- och miljömålen. Vi har varit tydliga med att vi vill att ekonomiskt stöd till länder villkoras med att man lever upp till miljömål och mänskliga rättigheter. Vi försöker också hindra subventioner, exempelvis fossil energi, men det finns fortfarande medel som går till miljöfarlig verksamhet.

– Utskottet är även ansvariga för att behandla frågor som rör folkhälsa och därmed Corona-pandemin. Det riskerar att ta över helt och göra att miljöfrågorna blir marginaliserade.

Hur samarbetar Vänsterpartiet i miljöfrågor med andra organisationer utanför EU:s gränser?

– Vi har bland annat kontakt med grupper i Ecuador och Brasilien som kämpar för miljön och för rättvisa. Där hänger

miljöfrågorna tätt ihop med ursprungsbefolkningens rättigheter, vilket det även gör i länder som Sverige. I samband med att utskottet har diskuterat Mercosur-avtalet har vi bjudit in miljöaktivister från Brasilien. De är oerhört kritiska mot avtalet. Som vanligt med dessa frihandelsavtal så kommer marknaden först. Vi kämpar gång på gång för att människorna ska komma först. Det finns en stor mobilisering mot avtalet och det har röstats ner i flera länder, men i Sverige hör man inte så mycket om det än, tyvärr.

Finns det några exempel på framgångsrik miljö-kamp från andra länder som vi i Vänsterpartiet kan inspireras av?

– Av ursprungsbefolkningen i bland annat Brasilien och Ecuador kan vi lära oss hur feminism, miljö och rättvisa hänger ihop. När det kommer till frihandelsavtal som Mercosur-avtalet

blir det så tydligt. Man är med sådana avtal beredd att köra över arbetsrätt, miljö och demokratiska fri- och rättigheter för att främja handel. Det är även tydligt att de högerkonservativa krafterna är de största klimatförnekarna, se bara på Bolsonaro och Trump. Deras ideologi om att mannen ska vara herre över hela planeten och dess invånare leder till att kvinnor, HBTQ-personer, människor på flykt och miljöaktivister förföljs och mördas.

– I Europa har miljökampen ofta legat för sig själv men det håller på att förändras. Vi i vänstern ska bidra till att miljö inte behandlas som en isolerad fråga. Rörelsen för mänskliga rättigheter, för demokrati och för miljö måste hänga ihop.

TEXT: JOSEPHINE MASSIE

Intervjun i sin helhet publicerades ursprungligen i Vänsterpartiet Göteborgs medlemstidning, Göteborgsvänstern, nr 3/2020.

Kampen för rätt till abort fortsätter

Den 22 oktober meddelade Polens konstitutionsdomstol att landets abortlag (som bara tillåter abort efter våldtäkt, vid fara för mammans liv, eller vid allvarliga fosterskador) inte är förenlig med konstitutionen och att abortvård vid svåra fosterskador är olagligt. Beslutet innebär ett i det närmaste totalförbud mot abortvård, som då endast skulle tillåtas när kvinnans liv eller hälsa är i fara och vid våldtäkt. Under 2019 stod dessa två fall för endast 2 procent av de runt tusen lagliga aborter som genomförs i Polen varje år.

Domstolens beslut är inte bara kvinnofientligt utan också illegitimt och i strid med rättsstatens principer eftersom domstolen kontrolleras av regeringspartiet Lag och rättvisa (PiS), som länge fört en kamp mot aborträtten.

Tack vare massiva folkliga gatuprotester, ledda av bland andra rörelsen Ogólnopolski Strajk Kobiet ("Landsomfattande polsk kvinnostrejck", ungefär), är det nu oklart om och när konstitutionsdomstolens beslut kommer träda i kraft. Vänsterpartiet stöttar våra polska medsystrar genom bland annat aborträttsnätverket All of Us i EU-parlamentet, som sedan flera år arbetar för att stärka aborträtten runtom i Europa.

Under Vänsterpartiets senaste kongress lyckades vi också samla ihop 76 000 kronor till organisationen Federa, som arbetar med aborträtt i Polen.

										→		SKOOG ELLER ANDERS- SON	STIGER OM VÅREN	LÄNG- SAMT	↙ GÖRETT HANDTAG SAMS		
										TAR BUSSEN MUNTRA FÄGELN?							
										MILAN MÄNNE						INFÖR SKRID- SKOTUR	
													MILJARD- PREFIX SLUMPA BORT				↘
										HÅL I TÄCKET 2-HJUL- INGAR	▼	STÖRT KÖRT AMUSERA					
																	PYKNISK
										STÖD- GALA		↳			VAL- HALLA- VÅSEN		
RETRÄTT	BÅG- SKYTTE	FÅ TIDIGT MÅL	↙	SÄDES- SKYL	TAR UR START- ELVAN	↙	SES MED ETIKETT	↙	DI UNDA JÄRDI	AV- GÅNGS- KLASS	▼	TA AV IKÄNGUS FICKA					
HÄR MEN INTE DÄR	↗						MEDITA- TIONSORD HEN I STOLEN								FORM- GIVARE UPPHÖJD		
↳				KLÄDDE HELA SURVEN PRISAR					KNÄCKT PÅ VÅG FRÅN SPANIEN					SVART- SJUKA? STRÅT			
REALI- SERA							GICK IHOP MED SV. INDUSTRI- FÖRBUND				▼	HÄNGER MED LÅNG- HALM STAG					PÅ LADA I LINZ
				BARA 2:AN NÄDDE MÅL FILASTER		SLAG- DON				AXLA DRÖM- BAND							
↳	NÄRINGS- KEDJA VERS- MÅTT		OSTÖRT SYDASIAT- ISK FOLK- GRUPP				FIXADE MUSIK ETT ÅR MÅNGDER									UPPGICK I UNI- VERSAL	SLASHS PROD- UKTION- MEDEL
↳					SOM HELGE & RÖNNE	AVDEL- NINGEN									KNIXADE VERK- STAD		
KAN VARA ATT FÖREDRA				BASTET MISS- UNNSAM KÖPING					HEJDA TE SIG						PRE FA	↳	
DRAMA- TIK	PENNAN EKELOF					SNURRAR RUNT I CENTRUM TOPPFORM				ÄR INTE FIN SOM SNUS			EN GÅNG TILL! JÄNTA		↘	EN MILJON cm2	
TRAS- JOXARE	↘						NUN- TIERNA STAV- STAYNING										
ÖVER- JÄSTA ÖLEN SOVRUM					BERG- BIT		↘ SILVER SHADOW KANSCKE					DRAG TILLTALAR MÅNGA			BOMORD	PÅGÅR	
↳				UNIVER- SAL- SNILLE													
KALL MEN INTE FRUSEN					INTE SÄRSKILT MÅNGA			PRE POST...					BLÖTER BERN		↳		niklas. aurgrunn @gmail. .com

Korsord

VINN EN BOK! Lös korsordet innan 15/1 och skicka in lösningen till oss. **Skriv också vad du tycker** om detta nummer - vad är bra och vad behöver vi tänka på? Adressen hittar du på sidan 2. Du kan vinna *Avslagsmaskinen* av Niklas Altermark, *Om man älskar frihet* av Nina Björk eller *Svartskalle* av America Vera-Zavala - skriv vilken du önskar.